

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA POLITOLOGIE A EVROPSKÝCH STUDIÍ

Frederik Gergely

VÝVOJ KRAJNEJ PRAVICE V MAĎARSKU

(Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko)

Bakalárska diplomová práca

Vedúci práce: Mgr. Radomir Sztwiertnia

Olomouc

2017

Čestne prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracoval samostatne na základe určenej literatúry a prameňov.

V Olomouci dňa 3.5.2017

Podpis

POĎAKOVANIE

Dovoľujem si poďakovať školiteľovi mojej bakalárskej práce Mgr. Radomirovi Sztwiertniowi za cenné rady a odborné vedenie pri realizácii bakalárskej práce, za pripomienky a poskytnuté odborné informácie pri vypracovávaní bakalárskej práce.

Obsah

Zoznam skratiek	6
Úvod.....	7
1 Teoretické koncepty krajnej pravice a extrémizmu	12
1.1 Extrémna, radikálna či krajná pravica ?	12
1.2 Koncepty krajne pravicovej rodiny.....	13
1.3 Základné korene krajnej pravice	15
1.4.1 Nacionalizmus	15
1.4.2 Rasizmus	17
1.4.3 Populizmus.....	17
1.4 Krajne pravicové strany a koncept nepriateľov	18
1.4.1 V štáte a v národe	19
1.4.2 V štáte a mimo národa	19
1.4.3 Mimo štátu a v národe	22
1.4.4 Mimo štátu a mimo národa	23
2 Pravicový extrémizmus v Maďarsku	24
2.1 Krajne pravicové politické strany a hnutia	24
2.2 Pravicové extrémistické organizácie	25
2.3 Pravicové extrémistické subkultúry	28
2.4 Extrémistické a rasisticky motivované udalosti	29
3 Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko	33
3.1 Vznik hnutia Jobbika jeho činnosť na politickej scéne	33
3.2 Nárast popularity a prelomový rok 2006.....	34
3.3 Jobbik a volebné úspechy od roku 2009	35
3.4 Mobilizačné témy Jobbiku a kolektívny nepriateľ	37
3.5 Voličská základňa Jobbiku.....	41
4 Analýza krajnej pravice v Maďarsku	45
4.1 Postavenie politického pravicového extrémizmu v maďarskej spoločnosti	45
4.2 Zaradenie hnutia Jobbik do straníckej rodiny krajne pravicových strán.....	46
4.3 Dôvody nárastu podpory a volebných úspechov Jobbiku v rokoch 2009 a 2010.....	48
4.4 Postavenie krajnej pravice v Maďarsku.....	50
Záver	52

Literatúra	55
Abstrakt.....	61
Abstract.....	61

Zoznam skratiek

FIDESZ	Magyar Polgári Szövetség (Pôvodný názov – Fiatal Demokraták Szövetsége, Maďarský občiansky zväz)
FPÖ	Freiheitliche Partei Österreichs (Slobodná strana Rakúska)
HVIM	Hatvannégy Vármegye ifjúsági Mozgalom (Mládežnícke hnutie 64 žúp)
Jobbik	Jobbik Magyarországért mozgalom (Hnutie pre lepšie Maďarsko)
MEP	Magyar Érdek Pártja (Strana maďarských záujmov)
MIÉP	Magyar Igazság és Élet Pártja (Maďarská strana spravodlivosti a života)
MNA	Magyar Nemzeti Arcvonal (Maďarská národná línia)
MNF	Magyar Nemzeti Front (Maďarská národná fronta)
MNSzP	Magyar Nemzeti Szabadság Párt (Maďarská národná strana slobody)
MSzP	Magyar Szocialista Párt (Maďarská socialistická strana)
NVI	Nemzeti Választási Iroda (Národná volebná agentúra)
NÖ	Nemzeti Örség (Národná stráž)
SzDSz	Szabad Demokraták Szövetsége (Aliancia slobodných demokratov)

Úvod

Začiatkom 90. rokov malo rozpadnutie Sovietskeho Zväzu za následok nástup liberálnej demokracie do krajín strednej a východnej Európy. Demokratizácia politiky, súťaživosť a pluralizmus boli v krajinách vítané. Na politickej scéne sa postupne objavovali nové politické ideológie ako je environmentalizmus, sociálna demokracia alebo liberalizmus. Jednou z nových politických smerov bol aj pravicový extrémizmus resp. krajná pravica.

Po úspechu Maďarského demokratického fóra v prvých slobodných voľbách po páde komunistického režimu sa Maďarsko rýchlo transformovalo do fungujúceho demokratického systému s tržným ekonomickým systémom. Maďarsko v roku 1994 podalo prihlášku do Európskej Únie ako jedna z prvých krajín strednej a východnej Európy a v roku 1999 vstúpilo do NATO. Všetko nasvedčovalo tomu, že sa táto krajina bezproblémovo vydala „západným smerom“. Problém nastal, keď sa pravicový extrémizmus začal prejavovať v maďarskej spoločnosti vo väčšej miere. Ten svoje korene zapustil hlboko do spoločnosti a liberalizácia systému v Maďarsku priniesla so sebou aj toto nebezpečenstvo. Je ale tento extrémizmus oprávnené nazývať nebezpečným ? Kto reprezentoval túto ideológiu v minulosti a kto v súčasnosti ? Na tieto ale aj iné otázky odpovedám v mojej práci.

Cieľom mojej práce je teda charakterizovať a zanalyzovať pravicový extrémizmus v Maďarsku s tým, že sa zameriavam primárne na subjekt, ktorý sa stal po roku 2014 druhou najsilnejšou stranou v Maďarsku – Jobbik - Hnutie pre lepšie Maďarsko. K naplneniu cieľov práce som si stanovil niekoľko výskumných otázok. Ako hlavnú výskumnú otázku svojej práce som si udal: Aké je postavenie krajnej pravice v politickom systéme Maďarska po roku 1989 ? K odpovedi na túto otázku som si určil viacero pomocných výskumných otázok, ktoré sú: Aká je rola pravicového politického extrémizmu v Maďarsku a ako sa vyvíja ? Aké sú okolnosti vzniku hnutia Jobbik ? Naplňuje Jobbik kritériá pre zaradenie do straníckej rodiny krajne pravicových strán ? Aké boli dôvody podpory a úspechu hnutia Jobbik v rokoch 2009-2010 ? Z metodologického hľadiska je moja práca interpretatívnou prípadovou štúdiou. Krajnú pravicu v Maďarsku analyzujem v prvom rade na základe extrémistických udalostí a subjektov. Tieto incidenty ukazujú charakter extrémizmu v krajine a vyčleňujú nepriateľa pravicového extrémizmu. Extrémistické subjekty v krajine (organizácie, strany, hnutia) ukazujú to, v akej miere a kým sú pravicovo extrémistické tendencie reprezentované.

V druhom rade zisťujem, či je možné hnutie Jobbik validne nazývať krajne pravicovou stranou. K tejto odpovedi som sa dostal aplikáciou teoretických konceptov na Jobbik. V treťom rade analyzujem príčiny podpory hnutia Jobbik a jeho volebné úspechy od vzniku až po súčasné predpoklady. V posledom rade vychádzam s výsledkom, ktorý popisuje charakteristiku hnutia Jobbik ale aj celej krajnej pravice v Maďarsku.

Svoju prácu som rozdelil do štyroch hlavných kapitol a viacerých podkapitol s tým, že rozsah práce je 62 strán. Hlavným dôvodom výberu tejto témy je najmä dosavadné nedostatočné spracovanie tejto oblasti mimo maďarskej literatúry. Čo sa týka výskumu hnutia Jobbik v maďarskom prostredí, vyšlo viacero publikácií, ktoré aj ja pri písaní svojej práce využívam. Z pohľadu zahraničného spracovania fenoménu Jobbik ale neprišlo k podstatným výskumom. Vo veľkej miere sa jednalo o práce maďarských autorov publikované v zahraničných žurnáloch ako napríklad *Journal of Comparative Politics* alebo v zborníkoch ako *Uncivil Society?* či *Right-wing Extremism in Europe*. Podstatným dôvodom pri výbere témy bola aj neexistencia jazykovej bariéry pre maďarský jazyk, čím sa mi otvorila možnosť spracovania a zanalyzovania textov a prác napísaných v maďarčine.

Vo svojej prvej kapitole sa zaoberám teoretickými východiskami pre extrémizmus a krajnú pravicu. V prvom rade rozoberám terminológiu, presnejšie rozdiel medzi pojmami „extrémny“ a „radikálny“. V druhom rade definujem tri základné východiská krajnej pravice, ktorými sú nacionalizmus, rasizmus a populizmus. Tieto tri pojmy rozoberám najmä z historického a terminologického hľadiska. Cieľom je poukázať na dôležitosť týchto fenoménov pre pochopenie krajnej pravice, nie analýza pojmov do hĺbky. Nakoniec v rámci prvej kapitoly rozoberám ponímanie nepriateľov krajne pravicových strán na základe konceptu *Casa Mudda* v diele *The Populist Radical Right Parties in Europe*. Táto koncepcia rozdeľuje nepriateľov na základe ich pozície voči etniku a voči štátu.

V druhej kapitole sa zaoberám priamo Maďarskom a pravicovým extrémizmom v tejto krajine. Ako prvý aspekt, ktorý v rámci tejto kapitoly riešim, sú politické strany v minulosti a súčasnosti, ktorých pozícia sa nachádzala na krajnej pravici. Druhým aspektom, ktorý je nutné rozobrať sú početné extrémistické zoskupenia a organizácie v Maďarsku. Organizácie ako Maďarská garda vyvolali rozruch aj na medzinárodnej scéne a to najmä v okolitých krajinách ako Slovensko či Rumunsko. Tretím bodom tejto kapitoly sú

extrémistické subkultúry. Niektoré z týchto subkultúr spolupracujú aj na medzinárodnej úrovni a zúčastňujú sa na mnohých demonštráciách či pochodoch, sú členmi extrémistických organizácií a preto je nutné ich spomenúť. Rovnako v mnohých prípadoch organizujú rôzne demonštrácie či koncerty, ktoré sa v Maďarsku stávajú terčom mediálnych diskusií. Posledný bod, ktorý rozoberám v rámci pravicového extrémizmu v Maďarsku sú udalosti, ktoré mali xenofóbny, rasistický či antisemitistický charakter. Tu popisujem len niektoré z mnohých incidentov, ktoré otriasli Maďarskou politickou scénou a boli namierené voči určitej menšine či politickej elite.

V tretej kapitole sa zaoberám priamo hnutím Jobbik a popisujem jeho vznik. Chronológiu tohoto subjektu som rozdelil do troch etáp. Prvou je obdobie pred vznikom, samotný vznik hnutia pre lepšie Maďarsko a angažmán v prvých parlamentných voľbách v roku 2006. Druhou etapu je obdobie od volieb v roku 2006, postupné získavanie popularity tohoto hnutia až po voľby do Európskeho Parlamentu v roku 2009 ktoré boli pre toto hnutie prelomovými. Treťou etapu sú volebné úspechy hnutia od roku 2009 v parlamentných voľbách. Mimo chronológie vývoja Jobbiku popisujem aj mobilizačné témy a popisujem aplikáciu teoretických konceptov definovaných v prvej kapitole na toto hnutie. V poslednom rade v rámci tretej kapitoly rozoberám demografiu podporovateľov hnutia Jobbik na základe analýz Gergelya Karácsonyho s Dánielom Rónom v roku 2010. Tu popisujem voličskú základňu hnutia z pohľadu pohlavia, veku a socio-ekonomických faktorov. Okrem toho v tejto kapitole rozoberám aj základné internetové portály, ktoré majú vplyv na dané hnutie.

Samotnou krajnou pravicou a pravicovým politikým extrémizmom sa zaoberalo mnoho autorov. Jedným z najznámejších, ktorý sa krajnou pravicou zaoberajú je Cas Mudde. Jeho dielo s názvom *Populist Radical Right parties in Europe* bolo základným dielom, z ktorého vychádzam pri svojej práci. Cas Mudde v tomto diele opisuje základné charakteristiky krajne pravicových strán z pohľadu nepriateľov, postoja voči globalizácii, európskej spolupráci a podobne. Poskytuje taktiež viacero možností pre vytvorenie straníckych rodín krajne pravicových strán. Kniha *The Ideology of Extreme Right* mi bola nápomocnou taktiež v teoretickej rovine a dielo *Uncivil Society?* ktoré editoval Cas Mudde v spolupráci s Petrom Kopeckým obsahovalo informácie, ktoré mi objasnili charakter subkultúry skinheadov. V teoretickej rovine nemôžem vynechať Piera Ignaziho, ktorého dielo *Extreme Right Parties in Western Europe* aj napriek tomu, že sa venuje stranám západnej

Európy, mi z teoretickej roviny poskytlo dôležité informácie ohľadom faktorov pre identifikáciu krajne pravicových strán. Z pohľadu českých autorov mi bol najviac nápomocný najmä Miroslav Mareš s dielom *Pravicový extrémizmus a radikalizmus v ČR* a taktiež Jan Charvát s dielom *Súčasný politický extrémizmus a radikalizmus*. Dielo prvého spomenutého autora som využíval najmä v rovine terminológie a od Miroslava Mareša vychádzam taktiež s terminologickým rozlíšením extrémizmu a radikalizmu. Dielo Jana Charváta mi objasnilo najmä historické hľadisko základných východísk pravicového extrémizmu ako sú nacionalizmus a jeho formy, rasizmus a populizmus. V poslednom rade z pohľadu domácich autorov je nutné spomenúť aj Ľubomíra Kopečka s Vítom Hlouškom a ich dielo „Politické strany: pôvod, ideológie a transformácie politických strán v západnej a strednej Európe“.

Pri tvorení druhej kapitoly som najviac využil článok Alidy Bélaiovej *Maďarská ultrapravica po roku 1989*, zverejneného v časopise Rexter v roku 2011. Jej dielo mi objasnilo organizácie a niektoré udalosti extrémistického charakteru v Maďarsku. Myra Waterbury vo svojej knihe *Between State and Nation* píše o postoji maďarského národa v voči iným menšinám od podpisu Trianonskej zmluvy až po rok 2010. V tejto knihe autorka rozoberá Maďarsko ako národ, na ktorého území po podpise Trianonskej zmluvy zostali žiť početné národnostné menšiny. Zároveň sa zaoberá maďarským národom, ktorý po podpise spomínanej zmluvy zostal žiť v podobe menšín v krajinách ako Slovensko, Rumunsko či Chorvátsko. Zborník prác od Casa Mudda s menom *Racist Extremism in Central and Eastern Europe* obsahoval podstatný článok napísaný Gáborom Bernáthom, Gáborom Miklósim a samotným Casom Muddom zaoberajúci sa pravicovým extrémizmom v Maďarsku.

Pri písaní tretej kapitoly som vo veľkej miere vychádzal z maďarských autorov, keďže fenomén hnutia Jobbik nie je často rozoberaný zahraničnými autormi. Z týchto domácich autorov som najmä čerpal od Dániela Rónu, ktorý najprv v spolupráci s Gergelyom Karácsonym rozoberal v práci *Tajomstvo Jobbiku* príčiny podpory hnutia v období od roku 2008 až do roku 2010. Ich analýza sa v širokej miere odvíjala od médií a analyzovania noviniek, ktoré médiá poskytovali v tomto období. Spomenutý Dániel Róna v spolupráci s Andrásom Bíróm Nagyom v práci *Cesta Jobbiku do Parlamentu 2003-2010* analyzujú nielen príčiny a aspekty vzniku tohoto hnutia, ale aj možné dôvody podpory v parlamentných voľbách roku 2010. Okrem toho mi toto dielo poskytlo náhľad do straníckej štruktúry hnutia Jobbik a vývoj tejto štruktúry v rokoch 2006 až 2010.

Pri odpovediach na výskumné otázky som vychádzal vo veľkej miere z programov, ktoré predstavilo hnutie Jobbik pre parlamentné voľby. Program pre rok 2010 niesol názov *Radikálna zmena* a tu som čerpal najmä z programových bodov zameraných na problematiku Rómskej menšiny, bezpečnosti a postoja voči Európskej Únii. Čo sa týka programu pre rok 2014, ten bol lídrom strany Gáborom Vonom pomenovaný *Vyslovíme-vyriešime* a jeho názov plynie z poukázania na problémy v spoločnosti a následné návrhy, ako je možné tento daný problém vyriešiť resp. ako by ho vyriešilo hnutie Jobbik, ak by sa dostalo do zákonodarného zboru Maďarska.

1 Teoretické koncepty krajnej pravice a extrémizmu

Krajná pravica, extrémna pravica, radikálna pravica, pravicový populizmus, radikálne pravicový populizmus. To je len päť možných názvov pre strany pohybujúce na kraji pravého spektra tzv. ľavo-pravej osy. Názvov je mnoho, mnoho autorov si vytvára názvy vlastné a tým pádom nemôžeme hovoriť o žiadnej ucelenej definícii v tejto oblasti. Spoločným znakom je ale to, že každý z týchto názvov sa snaží pomenovať to isté – krajne pravicové strany.

1.1 Extrémna, radikálna či krajná pravica ?

Najviac zaužívaný pojem v oblasti krajnej pravice je prívlastok „extrémny“. V bežnej reči sa slovom extrémista označuje človek zastávajúci názory, ktoré sú bežne neakceptovateľné. Problémom je fakt, že termín extrémizmus nemá ucelenú definíciu a preto sa s týmto slovom v rôznych oblastiach narába odlišne. V politickej teórii môžeme predpokladať, že tento pojem bude asociovaný s takou pozíciou na pomyselné ľavo-pravej škále, ktorá je najviac vzdialená od stredu (Charvát 2007: 9). Toto slovo nabralo negatívnu charakteristiku kvôli tomu, že sa začalo využívať ako pojem pre všetko čo je proti súčasnému režimu v danej krajine. „Termín extrémizmus sa spája s absolútnym odmietaním liberálnej demokracie, s antiparlamentnými a protiústavnými cieľmi...“ (Kopeček 2007: 284). Negatívnu charakteristiku tomuto pojmu dáva aj Ministerstvo vnútra Českej republiky, ktoré tvrdí, že: „Pojmom extrémizmus sú označované vyhradené ideologické postoje, ktoré vybáčajú z ústavných, zákonných noriem, vyznačujú sa prvkom netolerancie a útočia proti základným demokratickým ústavným princípom ako sú definované v českom ústavnom poriadku.“ (MV ČR 2010). V politickom spektre teda tento pojem vyjadruje antiparlamentné alebo netolerantné charakteristiky namierené proti stávajúcemu režimu. Minkenberg za pravicovo extrémistické označuje tie politické snahy a strany, ktoré cielene usilujú o úplné alebo rozsiahle odstránenie demokratických pravidiel a pritom sú pripravené použiť ústave odporujúce prostriedky. (Mareš 2003: 35) Aj napriek tomu, že Jan Charvát pracuje okrem označenia extrémny aj s označením radikálny, Ľubomír Kopeček tvrdí, že radikalizmus a niečo čo je radikálne nemusí byť priamo nedemokratické (Kopeček 2007: 284). Miroslav Mareš radikalizmus definuje ako: „Abstraktný priestor, v ktorého rámci sú na základe výraznej nespokojnosti s pluralitným usporiadaním a mierou zabezpečenia práv, slobôd či povinností pre jednotlivé časti spoločnosti zastávané postoje a názory, ktoré sú veľmi kritické k forme demokratického usporiadania, pričom je požadovaná dôsledná zmena.“ (Mareš 2003: 34).

Radikalizmus sa môže ale ponímať ako medzistupeň medzi extrémizmom a demokraciou (Mareš 2003: 33) a preto Mareš navrhuje, aby sa spomedzi týchto dvoch termínov nevybral ani jeden, keďže prívlastok radikálny nepopisuje dostatočne aktivity strán na kraji ľavo-pravého spektra a prívlastok extrémny siaha za hranice ústavy a využíva sa ako mediálny prostriedok na delegitimizáciu iných strán. Preto navrhuje aby sa používal termín „krajná pravica“, ktorý považuje za najvhodnejší (Kopeček 2007: 284). Z tejto terminológie vychádzam vo svojej práci nasledovne aj ja a používam termín krajná pravica pre vyjadrenie politických strán, ktoré sa nachádzajú na kraji ľavo-pravého spektra. Výraz extrémizmus využívam naďalej mimo politickej sféry ako štýl správania sa, hodnôt a názorov, ktoré sú spoločensky neakceptovateľné a zahŕňajú násilie.

1.2 Koncepty krajne pravicovej rodiny

Začiatkom 80. rokov 20. storočia prišlo k štiepeniu niektorých strán v Európe (Pokrokové strany v Dánsku a Nórsku) a začali vznikať strany, ktorých zameranie sa dalo považovať za krajne pravicové. Jedným z prvých autorov, ktorý sa začal zaujímať o tému moderných krajne pravicových strán bol Klaus von Beyme. Ten hovoril o potrebe nového a najmä širšieho konceptu pravicového extrémizmu, ktorého vytvorenie bolo ale ťažko predpovedateľné vzhľadom na existenciu len niekoľko málo relevantných prípadov. (Hloušek, Kopeček 2010: 210) V nasledujúcich desaťročiach sa ale počty relevantných prípadov pre štúdiu zvýšili a autori sa začali konceptualizácií krajnej pravici venovať.

Jedným z popredných autorov, ktorý skúma krajne pravicové strany a vychádza aj s vlastnými teoretickými rovinami je Cas Mudde. V knihe „Populist radical right parties in Europe“ vraví v prvom rade o tzv. Wittgensteinianskom koncepte rodinnej podobnosti (Mudde 2007: 13). Táto teória vraví, že ani jedna zo strán nie je absolútne rovnaká, ale každá strana má nejaké charakteristiky, ktoré sú rovnaké pri každej strane. Ponúka širokú flexibilitu a mnoho možností pre definíciu krajne pravicových strán. Stačí vziať základné koncepty ako je náväznosť na fašizmus, nacionalizmus, odpor k imigrácií, rasizmus a pod. a ich rôznymi kombináciami vznikajú strany. Flexibilita tejto teórie je pozitívna, ale zároveň i negatívna, keďže ponúka veľmi široké spektrum, ktoré môže zahrnúť aj strany, ktoré sa nenachádzajú na kraji pravého spektra, ale zároveň zdieľajú len niektoré charakteristiky.

Cas Mudde pracuje aj s ďalším modelom straníckej rodiny a tým je tzv. ideálny typický model vychádzajúci z Maxa Webera. „(Stranícka) Rodina je definovaná na základe ideálneho typu, ktorému ani jeden člen rodiny plne nezodpovedá ale každý jeden člen sa na ňu podobá.“ (Mudde 2007: 13) Ako hlavný problém tejto teórie považuje Mudde to isté ako u Wittgeinsteinianskom koncepte – široké ponímanie kedy nie je známe a jasné aká podobnosť medzi stranami musí nastať, aby sa dala do tejto „rodiny“ začleniť.

Ďalšie dva prístupy ponúkané Casom Muddom sú na základe „najväčšieho spoločného menovateľa“ a „najmenšej zhody“. Prvá spomenutá teória funguje v podobe spoločných determinantov, ktoré sú v pozadí celej rodiny tj. snaha nájsť čo najväčší počet podobných znakov a tým vytvoriť maximálnu definíciu. Druhá teória funguje na základe malého počtu menovateľov, ktoré sa vyskytujú v každej jednej strane. Tento prístup by viedol k takzvanej minimálnej definícií (Mudde 2007: 14). Jeho minimálna definícia zahŕňa dva menovatele – nacionalizmus a národnarstvo.¹ Okrem toho Cas Mudde na základe výskumu niekoľkých² krajne pravicových politických strán vytvoril zoznam štyroch menovateľov podliehajúcich minimálnej definícií. „*Spoločný ideologický základ týchto strán kombinuje štyri prvky: nacionalizmus, xenofóbiu, volanie po práve a poriadku a program či predstavu šovinistického sociálneho zabezpečenie.*“ (Mudde 2007: 20).

Piero Ignazi ako ďalší významný teoretik krajnej pravice najmä v oblasti Západnej Európy vytvára svoju vlastnú deľbu v diele „Extreme right parties in Western Europe“. Jeho deľba sa odvíja z troch charakteristík. Prvou z troch zmienených kritérií je, že sa strana musí pohybovať na pravom okraji ľavopravého spektra s tým, že žiadna strana nie je viac vpravo od nej. Druhým kritériom je existencia prepojenia s fašistickými princípmi. Posledným kritériom je reprezentovanie hodnôt, ktoré zavrhnú demokraciu a jej princípy (Ignazi 2003: 4-20). Vít Hloušek a Ľubomír Kopeček ale poukazujú na problém, ktorý môže nastať s druhým kritériom Piera Ignaziho. Tvrdia, že nie každá krajne pravicová strana nesie znaky fašizmu resp. naväzuje na fašistickú ideológiu. V takýchto prípadoch stačí, ak spĺňajú vedľa prvého

¹ Z preloženého „nativism“ - Sociálne hnutie ktoré hlása navrátenie moci do rúk pôvodných obyvateľov národa ktorí sa stali okupovanými. (Mudde 2007:18)

² „Jedná sa o 5 strán v troch krajinách: Vlámsky blok (VB) v holandsky-rozprávajúcej časti Belgicka; Nemecká ľudová únia (DVU) a Republikáni (REP) v Nemecku a Demokratický stred (CD) so Stranou Stredú '86 (CP '86) z Holandska.“ (Mudde 2007:20)

kritéria ešte kritérium tretie - je možné ich označiť ako antisystémové formácie (Hloušek, Kopeček 2010: 212).

Hans-Georg Betz vo svojom diele „The New Politics of Resentment“ používa označenie pravicovo populistické strany, ktoré popisuje ako radikálnu opozíciu k súčasnému kultúrnemu a sociálne politickému systému západných demokracií. Jedná sa o odpor voči politike, ktorá zabezpečuje a prináša heterogenitu spoločnosti, práva pre menšiny a prijímanie prisťahovalcov čo často môže preklenúť ku xenofóbií (Betz 1993: 413-427).

1.3 Základné korene krajnej pravice

Pre vymedzenie základných charakteristík a nepriateľov krajne pravicových strán je nutné najprv ujasniť základné korene, z ktorých strany tohoto charakteru vychádzajú. Ako tri základné korene udávam nacionalizmus, rasizmus a populizmus.

1.4.1 Nacionalizmus

Nacionalizmus je jednou z hlavných vychádzajúcich ideí krajne pravicových strán. „*Samotné slovo národ pochádza z latinského natio (zrodenie), ktoré má svoj zrod v slove nascor, teda zrodiť sa.*“ (Bokša 2013: 665). Základom nacionalizmu je presvedčenie, že ľudia by mali byť spojení pod ideou národa a na základe národných charakteristík.³ Ako základné tézy a idey nacionalizmu je možné uviesť napríklad hľadanie historickej úlohy alebo vyššieho poslania národa či vydobytie národnej slobody, uznania a cti (Bokša 2013: 668). Za rozmachom nacionalizmu stojí podľa Jana Charváta práva Veľká Francúzska revolúcia, ktorá vytvorila ideu zhromažďovania sa na základe iných charakteristík, než je dôvera v panovníka. Dovtedy boli jednotlivé štáty vnímané v prvom rade ako kráľovstvá či iné uskupenia a ich spojovacím prvkom bola najmä vernosť panovníkovi (Charvát 2007: 29). Vplyvom Napoleonských vojen sa rozšírila idea nacionalizmu do mnohých ďalších krajín Európy a stala sa základnou ideológiou pre vytvorenie národných štátov v neskorom devätnástom storočí (Mudde 2007: 17). Práve silný vplyv nacionalizmu a jeho presadzovanie medzi národne založenými krajinami bolo jedným z dôvodov vypuknutia prvej svetovej vojny. Idea nacionalizmu má v sebe skrytú hrozbu z násilia a agresívneho presadzovania národnostnej nadradenosti. V medzivojnovom období si túto ideu „požičal“ nacizmus, pre ktorý bolo presadzovanie národa jednou z hlavných pilierov. Po „zneužití“ nacionalizmu v druhej

³ Biologické, kultúrne a historické znaky

svetovej vojne sa táto idea medzi štátmi vytráca. Do Európskej politiky sa ale nacionalizmus vrátil v podobe separatistických tendencií a to ako umiernený typ (Škótsko a Wales) ale aj ako agresívny (Severné Írsko, Baskicko, Korzika a Juhoslávia) (Charvát 2007: 31). Jedným z popredných kritikov nacionalizmu ako takého bol Arnošt Gellner. Ten vo svojom diele „Národy a nacionalizmus“ tvrdí, že národy nie sú historickým výtvorom, ale vznikli práve vplyvom nacionalizmu. Gellner vraví, že určitá stratifikácia v spoločnosti existovala vždy a rozdiely medzi kultúrami boli pozitívneho charakteru. Práve vplyv Veľkej Francúzskej revolúcie bol tým, ktorý národnostné charakteristiky začal ponímať ako motív pre mobilizovanie a unifikáciu. Jan Charvát vytvára taktiež deľbu nacionalizmu na šesť kategórií podľa historického charakteru. Liberálny nacionalizmus ako prvý a najstarší druh vychádza práve z teórie liberalizmu o slobode. Tá v spojení s nacionalizmom vraví, že národy tvoria prirodzené a zvrchované entity a majú tým pádom právo na slobodu a sebaurčenie (Charvát 2007: 38). Vladimír Šotter tvrdí, že liberálny nacionalizmus je *„...n xenofóbna forma nacionalizmu v súlade s liberálnymi hodnotami slobody, tolerancie, rovnosti a práv jednotlivca.“* Liberalizmus a nacionalizmus sú ale ideológie, ktoré si vo veľkej miere oponujú. Kým liberalizmus kladie dôraz na slobodu jedinca a presadzovanie individuálnych práv, nacionalizmus obhajuje spolupatričnosť, jednotu a solidaritu. Konzervatívny nacionalizmus, ako druhá verzia, vychádza z konzervatívneho presvedčenia o hájení základných hodnôt spoločnosti pričom okrem tradičných spoločenských inštitúcií môže zahrnúť aj obranu národa ako prirodzeného a historicky daného spoločenstva. Spojením nacionalizmu a šovinistického presvedčenia o nadradenosti vzniká tzv. expanzívny nacionalizmus. Idea jedinečnosti každého národa bola vystriedaná ideou nadradenosti, ktorá v spojitosti s kolonializmom vytvára tento druh nacionalizmu s expanzívnou charakteristikou. Kvôli rozšíreniu predstavy, že biele národy stoja intelektuálne a kultúrne vyššie než iné národy, vzniká idea morálnej povinnosti Európanov šíriť vyššiu civilizáciu medzi barbarov a divochov (Charvát 2007: 38-39). Čo sa týka krajne pravicových strán, nacionalizmus je ich základnou tézou vzhľadom na to, že sa snažia presadiť národnostné nadradenstvo, ktoré je široko späté s nepriateľom v národe alebo štáte. Princíp a vymedzenie nepriateľov spojené s nacionalizmom je rozobraté bližšie v kapitolách venovaných nepriateľom na základe ich pozície voči štátu a národu.

1.4.2 Rasizmus

Rasizmus ako termín sa prvý krát vyskytuje v 30. rokoch 20. storočia s nástupom vplyvu nacizmu v Nemecku. „*O rasizme môžeme hovoriť vtedy, ak máme pred sebou ideológiu, ktorá tvrdí, že rozdiely medzi jednotlivými etnikami sú vrodené a nemenné čím sa z faktu odlišnosti jednotlivých rás odvodzuje existencia rasovej hierarchie – nadržanosti jednej rasy nad ostatnými.*“ (Charvát 2007: 51). Do styku s rasizmom sa teda spoločnosť dostáva najmä vplyvom kolonializmu a imperializmu kedy prišlo k dlhšiemu a trvalejšiemu styku s inými rasami. Jedným z najväčších prejavov rasizmu bolo napríklad otrokárstvo v USA. Tzv. Nový Svet využíval osoby inej rasy pre poddanskú prácu na plantážach, poliach a ako sluhov a slúžky vo svojich domácnostiach. Aj napriek tomu, že Vojna Severu proti Juhu v Spojených Štátoch Amerických dala bodku za otroctvom, neznamenalo to koniec predsudkov a perzekúcií (Charvát 2007: 53). Rasizmus sa v Spojených štátoch rozmáhal naďalej a eskaloval najmä v 60. rokoch 20. storočia. V Európe sa rasizmus uchytil najmä v Nemecku kde pod ideológiou nacizmu a pod vplyvom filozofie Alfreda Rosenberga nabrala totalitný charakter. Rasizmus je vo veľkej miere spojený so xenofóbiou - strachu z cudzincov. Tento strach (väčšinou z inej kultúry ako napr. Turecká menšina v Nemecku) sa mení na nenávisť voči všetkým cudzím ľuďom z čoho sa neskôr stáva práve rasizmus. V pohľade krajne pravicových strán je práve xenofóbia a rasizmus tými hlavnými ideami, ktoré vytvárajú kolektívneho nepriateľa pre národ – či už sa jedná o Rómov alebo prisťahovalcov.

1.4.3 Populizmus

Populizmus nie je politická ideológia. Populizmus predstavuje štýl politickej propagandy, ktorá sa obracia na obyčajného človeka, a zameriava sa na ľudské emócie. Vo väčšine je to strach, z ktorého priamo vychádza túžba po poriadku a spravodlivosti (Charvát 2007: 71). Snaží sa mobilizovať ľudí na základe problémových vecí v krajine. Hlavným koreňom populizmu je silná pozícia proti tzv. establishmentu. (Mudde 2007: 29). Pre svoju propagandu využíva najmä kritiku súčasných vlád a zároveň ponúkajú riešenia, ktoré sa zhodujú s ich základnou premysou – pomôcť obyčajnému človeku. V krajne pravicovej podobe sa populizmus obracia na základné témy ako sú prisťahovalci alebo rómovia. Podporu získavajú na základe propagandy tvorenej tak, aby v ľuďoch kolektívny nepriateľ vyvolával strach alebo iné negatívne emócie. Cas Mudde vraví o troch základných princípoch populizmu v krajne pravicových stranách: politika plebiscitu, zosobnenie moci a primárnosť

politiky. Krajne pravicové strany tvrdia, že len cez predstavenie elementov politiky plebiscitu, môže byť vrátená moc do rúk občanov (Mudde 2007: 151). O toto sa populistická propaganda snaží najmä zvýšením počtov a aktivity referend. Kľúčové je to, aby dokázali o všetkých podstatných rozhodnutiach hlasovať občania a tým vyjadriť svoje názory a aby sa rozhodnutia nekonali za dverami Parlamentu v rukách poslancov. Personalizácia moci je témou rozporuplnou. Nie všetky krajne pravicové strany sa v tejto téme zhodujú. Pod týmto pojmom chápu strany odpor voči skorumpovaným elitám a istú snahu o zmenu systému. Táto zmena systému je spojená so snahou o zvýšenie moci pre hlavné politické osoby v danom systéme (prezident alebo premiér). Ak sa jedná o krajiny kde je snaha o zvýšenie moci prezidenta, krajne pravicové strany sa snažia o predstavenie semi-prezidentského alebo až prezidentského systému (Mudde 2007: 153-154). Posledným princípom je primárnosť politiky. Aj napriek tomu, že populistická propaganda nesie niektoré znaky podobné s liberalizmom (individualizmus), primárnosť politiky je jednou zo základných premýšľaní. Pod týmto pojmom Cas Mudde chápe snahu o to, aby politika určovala ekonomiku. Mudde okrem toho tvrdí, že vôľa ľudí nemôže byť limitovaná ničím, ani právom (Mudde 2007: 154). V tomto prípade ide taktiež o snahu pre dosiahnutie toho, že ak určité právo obmedzuje vôľu ľudí alebo samotný ľud, toto právo musí byť zrušené. Na prvom mieste musí byť politika, ktorá bude tvorená priamo ľuďmi.

1.4 Krajne pravicové strany a koncept nepriateľov

Krajne pravicové strany majú širokú bázu nepriateľov – od skorumpovanej elity až po migrantov, ktorí na územie krajiny ešte nevtrhli. Je nutné ale vyjadriť, ako krajne pravicové strany ponímajú svojich nepriateľov. Nepriateľ pre konzervatizmus nie je to isté ako nepriateľ pre stranu krajnej pravice. Pre ujasnenie tejto terminológie dokonale poslúži dielo „The Concept of the Political“ od Carla Schmitta. Ten vraví, že: *„Nepriateľ nie je len súper alebo hocikáky partner v konflikte. Nie je ani osobou koho nenávidia. Nepriateľ existuje len vtedy, ak aspoň potenciálne jedna bojaschopná skupina ľudí konfrontuje druhú, podobnú skupinu. Nepriateľ je výhradne nepriateľom verejnosti.“* (Schmitt 1932: 28). Schmitt tým tvrdí, že za nepriateľa môžeme považovať jedine niekoho, voči komu prechováva nenávisť verejnosť a nie len jedna osoba. V tejto kapitole popisujem druhy nepriateľov na základe ich pozície voči národu a štátu. Toto delenie poskytol Cas Mudde vo svojej knihe „Populist radical right parties in Europe“. V nej tvrdí, že krajne pravicové strany delia obyvateľov na

priateľov a nepriateľov na základe kombinácie troch charakteristík – národnarstvo, populizmus a v úzkej forme i autoritárstvo. Je ale dôležité určiť pozíciu nepriateľa voči národu a štátu.

1.4.1 V štáte a v národe

Do tejto kategórie nepriateľov spadajú politici a elity, ktoré sú skorumpované a svojou politikou nerobia to, čo by národ a štát zveľadilo. Vystavujú sa proti establishmentu, čiže proti stranám a systému, ktorý je takpovediac zakorenený v spoločnosti, neponúka nič nové a štát neprosperuje. K problémom prichádza, ak sa tieto snahy krajne pravicových strán blížia k extrémistickému charakteru v politickej sfére. Použitie násilných, ilegálnych ba až protiústavných prostriedkov ako snahu za zrušenie establishmentu môže viesť k výraznej destabilizácii systému. Rovnako do tejto kategórie patria aj osoby z histórie, ktoré zradili národ. Krajne pravicové strany často vystupujú aj proti médiám v krajine, ktoré považujú za nástroj etablovaných strán. „*S tým v spojitosti, populárna slovná hračka s antisemitistickým nádychom zvaná Jew York Times, ...*“ (Mudde 2007: 67). Je to odkaz na teóriu krajne pravicových strán, že veľké médiá sú nástrojom Židov, cez ktoré sa nám snažia poskytnúť len jeden, pre nich vyhovujúci, pohľad na realitu. Toto je ale len jeden zo štyroch druhov nepriateľov aké majú krajne pravicové strany vo svojej politike.

1.4.2 V štáte a mimo národa

Táto kategória je podľa môjho subjektívneho názoru tou najširšou. Nachádzajú sa tu všetky etnické menšiny v štáte, ktoré nie sú súčasťou národa čím sa nachádzajú priamo „pod paľbou“ politiky strán na pravom kraji ľavo-pravého spektra.

1.4.2.1 Rómovia

Prvou a najviac rozšírenou kategóriou v tejto oblasti sú Rómovia. Sú veľmi početnou etnickou minoritou v krajinách najmä strednej a východnej Európy. V tejto oblasti sa vytvorili silné antirómske spoločenské nálady a tie sa vo väčšine regiónov stali veľmi atraktívne čo robí z Rómov kľúčových nepriateľov (Hloušek, Kopeček 2010: 230). Hlavnou príčinou neznášanlivosti proti Rómom je ich neochota začleniť sa do systému štátu čo sa spája s vysokou nezamestnanosťou v tomto etniku. Toto vytvára mobilizáciu pre pravicové tendencie medzi ľuďmi a krajne pravicové strany. Často sa o Rómoch referuje ako o „*cigánskej mafii, kriminálnických cigánskych gangoch alebo cigánskych zlodejoch.*“ (Mudde

2007: 87). Tento fenomén, často prezývaný aj ako Romofóbia, je prítomný najmä v krajinách s početnou Rómskou menšinou – krajiny Vyšehradskej štvorky, Bulharsko a Rumunsko (Mudde 2007: 86). Antirómske tendencie sú hlavnou témou v oblasti nepriateľa národa v krajnej pravici pred rokom 2000 alebo po.

1.4.2.2 Imigranti

Ako ďalší príklad nepriateľa v štáte ale mimo národa je možné uviesť imigrantov – legálnych i ilegálnych. S pozitívnou politikou Európskej Únie v posledných dvoch rokoch voči prijímaniu imigrantov sa z tejto témy stala hlavná politika krajne pravicových strán. Na základe migrácie ako jednej z hlavných tém krajnej pravice sa zaoberal aj Meindert Fennema, ktorý s touto teóriou v strede vytvoril koncept straníckej rodiny. Vytvoril koncept nahliadajúci na krajnú pravicu, respektíve na jej veľkú časť, primárne prostredníctvom jej odporu voči prisťahovalcom (Hloušek, Kopeček 2010: 213). Táto téma síce je v mnoho prípadoch a najmä v súčasnosti kľúčovou, nie je to ale mobilizujúca téma pre všetky strany krajnej pravice. Základom odporu voči prisťahovalcom je idea, že prišli pod ekonomickou podmienkou bohatstva v rozvinutejších krajinách ako je tá ich, bez ohľadu na to, že tým narúšajú národnostné rozloženie obyvateľov v štáte spojené s neschopnosťou adaptácie sa na iné zvyky a hodnoty. Miroslav Mareš tvrdí, že v islame by mal človek najprv vystupovať ako člen komunity veriacich, ako muslim, a až potom ako príslušník a občan určitého štátu (Mareš 2015: 36). V súčasnosti, keď sa téma migrácie do Európy stáva poprednou tematikou, spája sa často s termínom islamofóbia, ktorý je v súčasnosti často používaný. Dôvodom je fakt, že v súčasnosti väčšina prisťahovalcov prichádza z krajín kde je islamské vierovyznanie, čo je silno v rozpore s etablovanou kultúrou. Dokonca sa zdá, že islamofóbia je antisemitizmus 21. storočia (Mudde 2007: 84). Strach z islamského fundamentalizmu je zrejme najdôležitejším dôvodom a faktorom pre vzrastajúce obavy (Betz 1994: 94) čím sa stáva táto téma populárnou medzi krajne pravicovými stranami. Základom nenávisti krajne pravicových strán voči prisťahovalcom, ktorí vyznávajú islam je, že islamský sociálny status ide zo základu proti západným hodnotám (Betz 1994: 125) a „... islam je nekompatibilný s liberálnou demokraciou alebo Európskou civilizáciou čím sa muslimovia nedokážu asimilovať v hostujúcich krajinách (jedine ak sa islamu vzdajú)“ (Mudde 2007: 84-86).

1.4.2.3 Antisemitizmus

Židia, či už etnický alebo náboženský, sa stali jedným z najznámejších terčov krajne pravicových strán a to až do takej miery, že môžeme o tejto nenávisti hovoriť ako o samotnom termíne = antisemitizmus. Táto nenávisť môže nadobúdať mnohé podoby – od predsudkov cez osobnú nevraživosť až po inštitucionalizovanú nenávisť, ktorej najvýznamnejším vyvrcholením bol nacistický holocaust (Charvát 2007: 43). Antisemitizmus je možné považovať za istú formu rasizmu resp. rasovej nenávisti. Pôvodnou verziou bola nenávisť voči Židom ako ľuďom judaistického vierovyznania. V Európe boli práve Židia v období stredoveku tou najpočetnejšou náboženskou minoritou čím sa stali hlavným terčom majortiného, kresťanstvo vyznávajúceho obyvateľstva. Z tohoto náboženského antisemitizmu neskôr vzniká neznášanlivosť voči Židom v rasovej charakteristike. Boli považovaní za samotné etnikum, ktoré nieslo rozdielne biologické a kultúrne znaky než obyvateľstvo napr. Európy. Najväčšou eskaláciou antisemitizmu bol opäť nacizmus, ktorý považoval práve Židov za kolektívneho nepriateľa, ktorého sa pokúsil nacizmus zbaviť v podobe holocaustu – plánovaného a organizovaného zabíjania. Po druhej svetovej vojne sa z tejto témy stáva tabu. So vznikom moderných odvetví ideológií nacizmu a fašizmu, sa ale nenávisť voči židom dostáva opäť na povrch. Zaujímavosťou je, že väčšina nenávisti voči Židom smeruje na medzinárodnú politiku čím sa táto kategória stáva diskutabilnou, či môžeme Židov považovať za nepriateľa v štáte. Populárnou sa stala domnienka, že Židia ovládajú OSN a majú markantný vplyv v USA, ktoré ovláda NATO (Charvát 2007: 49). O tomto fenoméne píše aj Cas Mudde, ktorý tvrdí, že antisemitizmus je vo veľkej miere vyjadrovaný v spojitosti s medzinárodnou politikou, najmä keď sa jedná o Izrael a Spojené štáty (Mudde 2007: 79). Každopádne ak vravíme o vplyve na medzinárodnej scéne, je nutné nenávisť voči Židom začleniť do kategórie nepriateľa v štáte, keďže ich (údajný) vplyv na OSN či NATO znamená aj vplyv na členské krajiny. Čo sa týka krajne pravicových strán, mnoho z nich sa v súčasnosti stavia resp. stavalo k antisemitizmu, najčastejšie sú to FPÖ (Slobodná strana Rakúska) alebo už neexistujúca strana MIÉP.

1.4.2.4 Iné národnostné menšiny

Ako posledná súčasť nepriateľa v štáte ale mimo národa sú všetky národnostné menšiny v krajine. Jedná sa o menšiny iných národov alebo krajín, ktoré sa nachádzajú v iných štátoch kde požadujú špeciálne práva pre seba ako pre minoritné etnikum. Táto téma

je často rozoberaná medzi krajne pravicovými stranami v strednej Európe. Po prvej svetovej vojne a po podpise Trianonskej zmluvy sa rozpadá tzv. „Veľké Maďarsko“, po ktorom sa vytvorilo viacero štátov založených na národnostnej báze – Československo, Chorvátsko, Maďarsko. Tým pádom zostávajú početné národnostné menšiny na územiach novovytvorených štátov. V oblasti strednej Európy je to najmä početná maďarská menšina na Slovensku a v Rumunsku. Kontroverzný líder SNS Ján Slotá na túto menšinu referoval ako na „nechutný a zákerný národ“ (Mudde 2007: 72). Populárnymi menšinami pre politiku krajnej pravice sú napríklad srbské menšiny v Chorvátsku alebo ruské na Ukrajine. Podľa Casa Mudda sa tieto menšiny stávajú terčom krajne pravicových strán vtedy, keď volajú po mobilizácii a snažia sa získať silnejšie menšinové práva.

1.4.3 Mimo štátu a v národe

Tretia kategória nepriateľov nie je početná. Jedná sa o ľudí, ktorí „zradili“ národ tým, že emigrovali do inej krajiny. Vhodným príkladom je rakúska strana FPÖ, ktorá pod vedením Jörga Haidera kritizovala rakúskych zástupcov v medzinárodných organizáciách pre určité neakceptovateľné zlozvyky a politiku, ktorou sa nesnažia o vyriešenie domácich problémov (Mudde 2007: 73). Je možné uviesť ako príklad aj politiku strany MIÉP v 90.-tych rokoch kedy jedným z ich terčov útoku boli národnostní maďari žijúci v susedných krajinách (Slovensko a Rumunsko), ktorí odmietali prijatie maďarského občianstva a považovali sa za Slovákov alebo Rumunov. Líder strany MIÉP, István Csurka, pravidelne napádal Bélu Marka, lídra Demokratickej aliancie maďarov a rumunov a obviňoval ho zo zradenia maďarského národa (Mudde 2007: 74). Po zániknutí strany MIÉP túto diskutabilnú otázku prevzala strana FIDESZ (Maďarský občiansky zväz), ktorá sa rozhodla na tejto téme vyťažiť. Začiatkom svojej vlády v roku 2010 maďarský Parlament schválil zákon o udelení dvojitého občianstva pre maďarov žijúcich v susedných krajinách (Novinky 2010). Toto rozhodnutie sa dostalo do rozporu s končiacou vládou Róberta Fica, ktorá nereagovala pozitívne. „*Slovensko v reakcii na zákon prijalo novelu o štátnom občianstve, na ktorého základe občan automaticky stratí slovenské občianstvo ak dobrovolne požiadá a získa občianstvo iného štátu.*“ (Novinky 2010). V roku 2011 dokonca vláda Viktora Orbána, lídra strany FIDESZ, presadila zákon, ktorý umožňoval voliť maďarom žijúcim za hranicami Maďarska. „*Je to samozrejmé, že solidarita s maďarmi za hranicami je jednou z najdôležitejších tém. Volebné právo pre týchto maďarov je jedným z najlepších nástrojov*“ (Szekelyhon 2011) povedal Viktor Orbán. Portál HTMiK, ktorý je

portálom pre maďarov žijúcich za hranicami, tvrdí, že do roku 2014 kedy sa odohrali posledné parlamenté voľby, možnosť hlasovať využilo vyše štvrt milióna maďarov žijúcich v Rumunsku, Srbsku, Slovensku, na Ukrajine, v Rakúsku, Chorvátsku, Slovinsku a iných častiach sveta (htmik.hu). Z tejto témy sa teda v rukách FIEDSZu stala politika pre zisk podpory a nie ako „živná pôda“ pre spory.

1.4.4 Mimo štátu a mimo národa

Posledná kategória sa zaoberá externým faktorom nepriateľov. Týmto druhom nepriateľa označujú krajne pravicové strany tie štáty, ktoré sú väčšinou susedné a zdieľajú nepokojnú minulosť – Rusko v očiach Ukrajiny, Srbsko v očiach Chorvátska. Cas Mudde uvádza ako ukážkový príklad Maďarsko, ktoré sa podľa strany MIÉP považuje za „unikát obklopený morom Slovanov“ (Mudde 2007: 75). Pohľad na Rusko ako medzinárodného aktéra je v očiach krajne pravicových strán rozdielny. V stranách, ktoré pôsobia v západnej Európe je Rusko vykreslené nepriateľsky. Stredná a východná Európa ale vníma Rusko pozitívnejšie. Príkladom je Srbská radikálna strana pre koho je Rusko slovanský brat, ktorý im pomôže ochrániť ich pred agresiou západu (Mudde 2007: 77).

Vyčlenenie kolektívneho nepriateľa krajne pravicových strán je jednoduché – čokoľvek respektíve ktokoľvek ohrozujúci občanov, systém práva a poriadku a národ. V súčasnosti sú to napríklad prisťahovalci a Rómovia, ktorí sú označovaní ako neprispôsobivé etniká. Táto politika odporu je podobná politike neofašizmu s tým rozdielom, že krajná pravica ponúka aj politicky možné riešenia problémov v rámci legálnosti a ústavnosti. Medzi ľuďmi dokážu vzbudiť záujem kontroverzným štýlom a tým je balancovanie na hrane legálnosti, čo im prináša záujem médií a potenciálnych voličov (Charvát 2007: 72). Médiá v posledných rokoch, najmä od roku 2006, často spomínajú v extrémistickej rovine Maďarsko. Po búrlivých udalostiach, ktoré otriasli Maďarskom pár mesiacov po voľbách v roku 2006 nabral extrémizmus v tejto krajine rýchly spád, ktorý vyústil do prekvapujúco markantnej podpory krajne pravicového subjektu Jobbik, ktorému sa v roku 2009 podarilo dostať do Európskeho parlamentu a v rokoch 2010 a 2014 dokonca aj do zákonodarného zboru. Čo stálo za týmto spádom extrémizmu v Maďarsku ? Tento fenomén by som rád vysvetlil v nasledujúcej kapitole popisujúcej extrémizmus a krajne pravicové tendencie občanov Maďarska v minulosti a v súčasnosti.

2 Pravicový extrémizmus v Maďarsku

V roku 1989 prišlo v Maďarsku k podstatnému nárastu v počte nacionalistických a extrémistických organizácií a subkultúr. Dôvodov sa dá uviesť niekoľko – sloboda prejavu a zhromažďovania sa, túžba po pravicovej politike a pravicových tendenciách či početné zastúpenie menšín v Maďarsku. Za základný koreň nacionalizmu sa dá považovať nestotožnosť obyvateľov Maďarska po zmluve z Trianonu. Táto zmluva aj po takmer storočí vyvoláva v maďaroch trpké a negatívne emócie spojené s nespravodlivosťou a túžbou po obnovení veľkého Maďarska (Bélaiová 2011: 80). Podrobnejšie sa extrémistickým protestom venujem v štvrtej podkapitole kde rozoberám aj konkrétne politické udalosti, ktoré vyústili v demonštrácie v Maďarsku. Zo začiatku by som ale uviedol najprv niektoré krajne pravicové strany a extrémistické organizácie.

2.1 Krajne pravicové politické strany a hnutia

Krajne pravicový politický smer má v Maďarskej politike svoje korene už od roku 1993 kedy vznikla jedna z najúspešnejších organizácií s extrémistickou ideológiou, strana MIÉP. Bola založená 21. júna a jej zakladateľom bol István Csurka, niekdajší dramatik, ktorý bol vylúčený z vtedy vládnucej strany, Maďarského demokratického fóra. Jednalo sa o stranu, ktorá ako prvá začala združovať a hlásať krajne pravicovú tematiku. Odmietala liberalizmus, komunizmus a bola silne nacionálna. MIÉP bola silno xenofóbna strana o čom nasvedčovali aj časté antisemitistické a antirómske hlásenia (Bernáth, Miklósi 2005: 75-76). Samotný líder strany, István Csurka bol slávny kvôli svojim prejavom, ktoré meral proti Židom (Davies, Jackson 2008: 313). Základom pre vznik tejto strany bola nespokojnosť s Trianonskou zmluvou či antirómske postoje. Problémy a nepriateľov ale videli aj v štáte a v domácej politike. Jedným z hlavných problémov podľa MIÉPu bolo nedostatočné finančné ohodnotenie štátnych zamestnancov a to najmä policajtov, ktorí sa kvôli tomuto dôvodu stávajú súčasťou korupčného jednanja (Bélaiová 2011: 85). V pohľade na Európsku politiku a medzinárodnú scénu bola strana MIÉP nesúrodá – nepridávala sa na stranu USA ani Ruska, odmieta globalizáciu ako produkt politiky USA, Európsku Úniu brala odmietavo s tendenciami k radikálnemu euroskepticizmu, členstvom NATO ale táto strana prijala. Čo sa týka medzinárodnej scény, strana MIÉP disponovala dobrými medzinárodnými kontaktmi a to napríklad s Front National, FPÖ alebo Vlaams Belang a v roku 1996 Csurka dokonca privítal v Budapešti Jean-Marie Le Pen-a (Davies, Jackson 2008: 255). Aj napriek snahám

o mobilizáciu občanov na základe krajne pravicovej tematiky sa strana MIÉP dostala do parlamentu len raz a to v roku 1998. Vo voľbách získala 5,55 % čím ledva prekročila klauzulu, získala 15 mandátov a post v opozícii (NVI 1998). Zisk v týchto voľbách bol zároveň aj najvyšším dosiahnutým ziskom tejto strany.

V spojitosti so stranou MIÉP je nutné spomenúť aj stranu MNF, ktorá vznikla v roku 2003. Pozostávala z vylúčených členov strany MIÉP⁴, ktorí sa snažili o reformu a prevzatie kontroly strany od Istvána Csurku (Bernáth, Miklósi 2005: 77-78). Po neúspechu vo voľbách v roku 2004 prestala byť táto strana politicky aktívna a momentálne len aktualizuje svoje webové stránky pridávaním videí a odkazovaním na rôzne články.

Strana MEP bola založená kontroverznou postavou, bývalou členkou Maďarského demokratického fóra, Izabellou B. Király. O kontroverznosť sa postarala najmä kvôli obrane skinheadov, ktorých nazvala „dobrými maďarskými chlapcami“ a kvôli silným nacionalistickým a antirómskym vyjadreniam (Bernáth, Miklósi 2005: 78). Po jej vylúčení z MDF si založila vlastnú stranu s ktorou kandidovala vo voľbách v rokoch 1994 a 2002. Strana získala veľmi nízky počet hlasov na čo následne aj ukončila svoju činnosť.⁵

Za subjekt, ktorý je v systéme etablovaný a s reálnou podporou háji krajne pravicovú politiku sa dá nazvať Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko. Hnutie založené v roku 2003 zaznamenalo svoj prvý podstatný úspech v Európskych voľbách v roku 2009 a po parlamentných voľbách v roku 2014 sa už druhý krát nachádza v zákonodarnom orgáne Maďarska. Tejto strane je venovaná tretia kapitola kde sa venujeme jej základom, ideológií a úspechom.

2.2 Pravicové extrémistické organizácie

Organizácie s extrémistickou, rasistickou, xenofóbnou alebo nacionalistickou tematikou majú v Maďarsku pevný základ a v súčasnej dobe ich registrujeme niekoľko. Jednou z najvýznamnejších organizácií je Maďarská garda. Toto nacionalistické pravicové hnutie využíva symboliku, ktorá v mnohých vyvoláva fašizmus či nacizmus a po svojom vzniku bola priamo podporovaná Jobbikom (Waterbury 2010: 141). Aj napriek tomu, že šéfom Maďarskej gardy bol predseda Jobbiku, Gábor Vona, sám povedal, že nebola založená

⁴ Jednalo sa o štyroch politikov: László Bognár, Erno Rozgonyi, Peter Deák, Tibor József Biber.

⁵ Zaujímavosťou je, že MEP podpísala dohodu s Irackou stranou Ba'ath na čo MEP hrala rolu pri sprostredkovaní predaja ropy z Iraku v dobe embarga (hvg.hu 2004).

ako stranická armáda. Napriek tomu, samotná garda tvrdila, že nebola vytvorená pre Jobbik, nie je stranickou armádou ale bola vytvorená pre maďarský národ (TASR 2012). Ako vraví Alida Bélaiová, každý člen mal mať sedem pokladov: česť, maďarstvo, vieru v Boha, kamarátstvo, vstriednosť, odvahu a vernosť Garde. Z pôvodných 56 členov v auguste roku 2007 sa Maďarská garda o dva mesiace na to rozšírila o ďalších 517 členov a dva roky po vzniku narástla takmer na 2500 členov. Aj kvôli nepriaznivým medzinárodným i domácim ohlasov na založenie tejto organizácie boli podané podnety na prešetrovanie legálnosti tejto organizácie. Prvý podnet prišiel ihneď v roku 2007 kedy úrad hlavného prokurátora vyzval Maďarskú gardu a jej vedenie k tomu, aby svoje stanovky upravili tak, že budú v súlade s cieľmi. (Pravda.sk 2007). Významný krok proti existencii gardy prišiel v roku 2008 kedy Mestský súd v Budapešti rozhodol o rozpustení organizácie. Aj napriek tomuto rozhodnutiu Mestského súdu sa veliteľ gardy rozhodol vo svojej činnosti záchrany národa a spoločnosti pokračovať (Bélaiová 2011: 96). Dalo sa očakávať, že zástupcovia gardy sa odvolajú. Súdny proces sa dostal na Najvyšší Súd v Budapešti, ktorý verdikt o rozpustení tohoto zoskupenia potvrdil s odôvodnením, že útočila na poriadok a pokoj ako súčasť a podstaty demokracie a že v právnom štáte nemožno prelomiť štátny monopol aplikovania násilia. Vyjadrenie lídra hnutia Jobbik bolo odmietavé a po vynesení rozsudku avizovali odvolanie gardy na Štrasburský súd pre ľudské práva. Gábor Vona dodal, že členovia budú pokračovať ďalej vo svojej činnosti (TASR 2009). Tak sa aj udialo a členovia Maďarskej gardy vytvorili novú organizáciu pod menom Nová maďarská garda. Avšak tá pomaly stráca podporu Jobbiku a šéf tejto novej organizácie tvrdí, že vedenie hnutia s nimi nechce spolupracovať a pozýva si ich na menej a menej svojich akcií (Bélaiová 2011: 96).

Organizáciou, ktorá sa postarala o krok vpred v medzinárodnej sfére spolupráce s inými extrémistickými organizáciami je MNA. Jej predseda, István Györkös, je známou xenofóbnou a nacionalistickou osobou na maďarskej scéne. Ten bol dokonca trestne stíhaný za snahu o vytvorenie MNA ako extrémistickej organizácie no nakoniec odsúdený nebol (Kürti 2003: 43). Aj napriek tomu, že sa MNA stal len minoritnou organizáciou v porovnaní s inými, spomínaným významným krokom bolo zorganizovanie Pochodu proti šovinizmu spolu s organizáciou Slovenská pospolitosť. Jednalo sa o prvú, novodobú spoločnú akciu dvoch extrémistických organizácií z Maďarska a Slovenska (Blog SP 2010). Za krok vpred sa považuje už len iniciatíva dvoch silne nacionálnych zoskupení, ktoré sa rozhodli kooperovať

vo vyššej miere proti nepriateľom, ktorí ohrozujú obe krajiny. Tento pochod podporila aj Srbská organizácia Nacionalni stroj.

Hnutie Jobbik nebolo ale tvorcom len jednej polovojskej organizácie. Okrem Maďarskej gardy stoja taktiež za vznikom NÖ. Táto organizácia priamo nadväzuje na tradíciu Maďarskej kráľovskej polície z rokov 1848 až 1849 (Bélaiová 2011: 97). Jej zakladateľom bol Sándor Kiss a NÖ je silne nacionálnou organizáciou, ktorá je postojom voči Slovensku kvázi opakom organizácie MNA. Ich antislovenské postoje vyjadrili najmä pri pochode cez slovensko-maďarské hranice v roku 2008 pri meste Kráľovský Chlmec. Pochodu sa zúčastnilo „(...) asi 41 občanov Maďarskej republiky, z ktorých 28 bolo oblečených v uniformách Národnej Stráže. Podľa ministra vnútra Róberta Kaliňáka išlo o kópie nacistických uniforiem z 30. a 40. rokov minulého storočia.“ (Sme.sk 2008).

Nie každá extrémistická organizácia má za účel organizáciu pochodov, demonštrácií a násilie. Jednou z tých, ktoré sú založené za iným cieľom je MNSzP. Táto malá organizácia má ako hlavný cieľ každoročné usporiadanie pamiatky za bitku o Budapešť z 13. februára 1945 (Bernáth, Miklósi 2005: 79).

Ako poslednú významnú extrémistickú organizáciu uvádzam HVIM. Toto radikálne hnutie vystupujúce silno proti vláde si vzalo meno z počtu žúp, ktoré malo Maďarsko pred rozpadom zapríčineným podpisom zmluvy z Trianonu (Waterbury 2010: 141). Aj napriek tomu, že táto organizácia nemá za svoj základ neonacistické alebo extrémistické tendencie, je jednou z najviac aktívnych organizácií v Maďarsku. Bola založená 4. júna 2001 na 81. výročie podpisu Trianonskej zmluvy a jej zakladateľom bol László Troczkai (Bernáth, Miklósi 2005: 79). HVIM je organizáciou, ktorá má len jeden cieľ – znovuoobnovenie veľkého pred-Trianonského Maďarska. Za ideou svojho cieľa usporiadali aj niekoľko malých demonštrácií. Príkladom je demonštrácia z roku 2001 pred rumunským veľvyslanectvom v Budapešti alebo v roku 2002 pred slovenským veľvyslanectvom, ktorého sa zúčastnilo asi 100 mladých ľudí (Bélaiová 2011: 101). Bernáth a Miklósi tvrdia, že HVIM mala veľmi blízko k strane MIÉP.

2.3 Pravicové extrémistické subkultúry

Po páde komunistického režimu sa začali v Maďarsku vytvárať subkultúry resp. združenia s extrémistickou tematikou. Lászlo Kürti ako dôvod vzostupu neonacistických organizácií v Maďarsku uvádza, že sa mladí ľudia stali tak demotivovaní straníckou politikou, že členstvo v politickej organizácii bolo pre nich žartom. Stali sa terčom extrémistických organizácií a práve ich vplyvom sa začali vytvárať rôzne subkultúry nesúce extrémistickú rétoriku. Táto skupina obyvateľstva je jednoducho mobilizovateľná najmä kvôli nedostatku vládnej pozornosti čím sa stávajú terčom nacionalistických organizácií a propagandy (Kürti 2003: 40-41). Práve vďaka neexistencii zákonom daných limitov⁶ pre propagandu takéhoto charakteru sú skupiny mladých ľudí jednoducho manipulovateľné.

Najvýznamnejšou subkultúrou v rámci krajne pravicovej rétoriky v Maďarsku sú skinheads. Táto známa subkultúra sa v Maďarsku prvý krát celonárodne organizovala v roku 1990, keď sa zišli v meste Eger (Bélaiová 2011: 102). Cieľovou skupinou útokov skinheads sú bez pochyby Rómovia a Židia no v súčasnosti sa koncentrujú taktiež na skupiny utečencov. Ich počty stúpali od začiatku 90. rokov a sú základnou subkultúrou pravicového extrémizmu. „Maďarská skinheadská subkultúra je extrémne lokalizovaná, anti-demokratická, sexistická, nacionalistická, výtržnícka a diskriminujúca“ (Kürti 2003: 42). Podstatný rozdiel ale medzi maďarskými a zahraničnými skupinami nie je. Zdieľajú rovnaké ideové základy, ktoré aplikujú na vlastnú situáciu. László Kürti uvádza, že maďarskí skinheads sú podporovaní etablovanejšími skupinami skinheads v Nemecku, Veľkej Británii či Spojených štátoch. Počty skinheads prestali narastať niekoľko rokov dozadu no väčšina sa stala radikálnejšou. Vzhľadom na to sú skinheads považovaní za serióznu hrozbu pre verejný poriadok v Maďarsku (Bernáth, Miklósi 2005: 80). Hrozbou sa stávajú najmä kvôli početným útokom voči svojim nepriateľom a to najmä proti rómskej menšine. Silno antirómsky postoj vyjadruje táto subkultúra aj prostredníctvom časopisov či magazínov. Jedným z prvých časopisov bol tzv. Kitartás (Vytrvalosť) a jedným z najdlhšie vychádzajúcich magazínov bol Pannon Front. Tento kontroverzný dvojmesačník vychádzal od roku 1995 až kým jeho posledná publikácia s číslom 50 nebola vydaná v roku 2005 (Pannonfront 2005). Antirómsky a antiliberalný postoj tento magazín vyjadril najmä v roku 1997 kedy v jednom z čísel bolo napísané: *„Liberáli tlačia pred sebou Rómov ako Trójskeho koňa: raz keď sa dostanú k moci tak ich jednoducho*

⁶ Samozrejme, zákon zakazuje otvorenú nenávisť voči inému národu alebo menšine

odstrčia ako nepotrebnú masu. Rómovia túto manipuláciu ale nevidia.“ (Pannonfront November 1997). Rómovia sú pre túto skupinu považovaní ako nechcená zložka Maďarskej spoločnosti, pretože základnou premyslou rasisticko-nacionálno-xenofóbných organizácií je idea „Maďarsko je len pre Maďarov.“ Jedným z motivačných faktorov pre mobilizáciu mládeže je hudba. Medzi najznámejšie skupiny, ktoré okrem hudby ponúkajú aj určité idey sú napríklad skinheadské skupiny Magozott Cseresznye, Egészséges Fejbőr, Oi-kor alebo Divízió 88 pričom často koncertujú aj s čisto nacionalistickými rockovými skupinami ako Kárpátia, Romantikus Erőszak alebo Ismerős Arcok (Rona 2014: 108)

Okrem veľmi populárnej subkultúry skinheads sa objavili aj iné menšie ako napríklad Szálasi Gárda alebo Pannon skinheads. Tieto boli ale krátko trvajúce a o veľký rozruch sa nepostarali (Bernáth, Miklósi 2005: 80). Jednou z tých väčších je maďarský oddiel organizácie s menom Blood&Honour. Táto organizácia s medzinárodným dosahom bola založená v roku 1987. Ako vraví jej oficiálna internetová stránka, : „(...) *stáva sa vlajkou pre generáciu ľudí, ktorí vidia našu spoločnosť, kultúru a budúcnosť v priepasti ak budeme pokračovať cestou na akej sme teraz.*“ (Blood and Honour 2017). Pobočka Blood&Honour je aktívnu v rámci Maďarska, usporadúva koncerty a festivaly a so svojou bázou približne 650-700 členov je jednou z najdôležitejších extrémistických skupín v Maďarsku (Bélaiová 2011: 101).

2.4 Extrémistické a rasisticky motivované udalosti

Vzhľadom na počty extrémistických a radikálne pravicových organizácií, ktoré sa nachádzajú v Maďarsku je samozrejmé, že rôznych legálnych či ilegálnych pochodov a udalostí je mnoho. Väčšina z nich je cielená proti národnostným menšinám ako sú Slováci alebo Rumuni, proti etnickým menšinám ako sú Rómovia alebo proti politickým elitám. Tieto demonštrácie majú zväčša agresívny a radikálny charakter. Samotnú kapitolu tvoria pochody pri pripomenutí si určitej udalosti⁷ z histórie.

Jednou z najväčších demonštrácií v Maďarsku bola protivládna demonštrácia v roku 2006, ktorá nabrala radikálny charakter, pri ktorej prišlo k niekoľkým stretom s políciou. Tento pochod sa konal voči čerstvo vládnucej koalícii MSzP a SzDSz. Ihneď po vstupe do úradu, v júni 2006, predstavila vládnuca koalícia drastické opatrenia na zníženie deficitu

⁷ Príkladom je spomínaná Maďarská národná strana slobody ktorá usporadúva ročne pochod ako pripomienku bitky o Budapešť dňa 13. februára 1945.

a program pre zaistenie splnenia Maastrichtských kritérií pre predstavenie eura (Ágh 2010: 3). Tento akt sa stretol s veľkým odporom aj u voličov vládnučích strán, ktoré v nasledujúcich voľbách masívne stratili podporu. Mobilizujúcim činom bolo ale zverejnenie nahrávky predsedu MSzP a premiéra, Ferenc Gyurcsányho z kontroverzným obsahom. „*Na straníckom kongrese v máji 2006 premiér Gyurcsány dal svoj neslávne známy prejav o ľžiach (...) že klamal ráno, cez deň i v noci o reálnom stave ekonomiky za účelom vyhrať voľby.*“ (Waterbury 2010: 141). Po voľbách, ktoré Gyurcsányho strana vyhrala a po predstavení drastických opatrení, unikla nahrávka z tohoto kongresu. Štátne rádio prehrávalo túto nahrávku niekoľko krát denne a na nahrávke okrem toho Gyurcsány vraví, že Maďarsko potrebuje ekonomické reformy a nie je iná možnosť pretože „sme to veľmi pokazili“ (Bélaiová 2011: 103-104). V deň ako nahrávka unikla sa konali demonštrácie pred budovou Parlamentu s požiadavkou na demisiu vlády a vypísanie nových volieb. Spontánna demonštrácia nabrala na počte protestantov a obrátila sa v masívny protivládny protest. Tieto demonštrácie a protesty trvali celú jeseň a boli vedené stranou FIDESZ a hnutím Jobbik v spolupráci s niekoľkými extrémistickými organizáciami (Waterbury 2010: 141). V Budapešti protestovalo na druhý deň už vyše 10.000 ľudí žiadajúcich demisiu premiéra Gyurcsányho a celej vlády. Demonštrácia sa nezaobišla bez útokov a terčom niekoľko stoviek chuligánov sa stala budova štátnej televízie (Bélaiová 2011: 104-105). V noci druhého dňa po spomínanom útoku boli nasadené policajné jednotky, ktoré sa pred budovou štátnej televízie tvrdo stretli s rozzúreným davom. V priebehu noci pokračovali potyčky, horeli autá a pokračoval boj demonštrantov s políciou (Index 2006). Po troch aktívnych dňoch sa väčšina davu rozišla a prebehli už len pokojné demonštrácie. Idea a symbol demonštrácie ale zostali. Práve tieto udalosti boli podnetom pre vznik Maďarskej gardy (Waterbury 2010: 142).

Jedna z ďalších známych demonštrácií sa udiala v roku 2000 na Deň všetkých Svätých. Nábožensky motivovaný vandalizmus v Budapešti znehodnotil a zničil niekoľko katolíckych pamiatok. Okrem toho bol tento akt vandalizmu zameraný aj politicky keďže sa vandali rozhodli zdevastovať pamätníky Károlyia Mihálya, premiéra Maďarskej ľudovej republiky z roku 1919 a Jánoša Kádára, post-stalinistického komunistického vodcu Maďarska (Kürti 2003: 36). Nábožensky motivované akty vandalizmu sú v Maďarsku častou témou. Hlavným terčom sa stávajú židovské cintoríny, v ktorých prichádza k ničeniu pomníkov. V práci Antisemitistické incidenty v Maďarsku je uvedených niekoľko incidentov, ktoré zanechali po

sebe rozsiahle škody. „V Kaposvárskom židovskom cintoríne bolo zničených viac ako 50 hrobov so škodou 3,5 milióna forintov. (...) 1,5 miliónovú škodu zapríčinilo zničenie 75 hrobov v židovskom cintoríne v Marcali. (...) V Putnoku zničili 57 náhrobných kameňov v židovskom cintoríne.“ (antisemitism.org.il 2012). Pre antisemitizmus v rámci demonštrácií v Maďarsku nemožno opomenúť dátum 15. október, ktorý je v extrémistickej rétorike sviatkom. Zobrazuje podstatnú udalosť – prístup k moci Ferenc Szálásiho v roku 1944. Vodca fašistického zoskupenia známeho pod názvom Šípové kríže sa postaral o masívne deportácie Židov do koncentračných táborov počas svojej vlády. V tento deň sa vždy plánujú demonštrácie v kľúčových miestach po Budapešti ako je napríklad Dohányho ulica, ktorá bola v minulosti židovským getom a v súčasnosti tu stojí synagóga (Kürti 2003: 44).

Jednou z udalostí, ktoré mali pokojný začiatok no vyústili v stret s políciou bola oslava 50. výročia Maďarského povstania. Spočiatku organizovaná oslava tohoto výročia sa stretla ale pred budovou parlamentu s demonštrantmi proti premiérovi Ferencovi Gyurcsánymu. Proti veľkému davu demonštrantov musela byť nasadená polícia na koňoch, vodné delá a museli byť použité gumové projektily (Bélaiová 2011: 106). Boje medzi políciou a demonštrantmi pokračovali až do rána kedy boli rozohnané posledné skupiny „oslavujúcich“ ľudí. „*Demonštranti sa zmocnili starého sovietskeho tanku T-34 a ďalšej vojenskej techniky, ktorá pripomínala boj Maďarov proti sovietskej okupácii pred 50 rokmi.*“ (iDnes 2006).

Rómska menšina sa stáva terčom útokov najčastejšie. Ich neschopnosť a zároveň žiadna snaha o adaptáciu sa do spoločnosti vytvára pobúrenie voči tejto etnickej skupine v celej spoločnosti, nielen medzi extrémistickými zoskupeniami a vytvára z Rómskej menšiny tú najmenej obľúbenú skupinu v krajine (Bélaiová 2011: 106). Situácia s Rómskou menšinou sa vyostreje od roku 2009 kedy krajne pravicový subjekt Jobbik ukázal svoju moc vo voľbách do Európskeho parlamentu a ešte viac od roku 2010, kedy sa Jobbik so svojim silne antirómskym postojom zakotveným i v programe dostáva prvý krát do Parlamentu a tento úspech opakuje v roku 2014. Jedna z najviac rozsiahlych sérií útokov sa odohrala medzi januárom 2008 a augustom 2009 – „(...) *prišlo o život v Maďarsku šesť Rómov, ktorí sa stali obeťami násilných útokov (...) V roku 2009 boli za tieto činy obvinené 4 osoby. Pro svojich nájazdoch vystrelili 78 nábojov a hodili 4 zápalné fľaše, zabili 6 ľudí, 5 zranili a ohrozili život ďalších 55 osôb.*“ (Bélaiová 2011: 107)

Vychádzajúc z tejto kapitoly je možné tvrdiť, že hlavným aktérom súčasnej krajne pravicovej politickej scény v Maďarsku je hnutie Jobbik. Od svojho vzniku sa angažuje a háji svoju rétoriku. Tri roky po jeho vzniku počas protivládnych demonštrácií ukázal Jobbik svoju krajne pravicovú stránku v praxi a silnú medializáciu doma i v zahraničí mu zabezpečil vznik Maďarskej gardy. Prítomnosť tohoto subjektu v maďarskom parlamente v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach tento fakt o hlavnom aktérovi súčasnej krajnej pravice v Maďarsku len potvrdzuje. V nasledujúcej kapitole sa teda povenujem hnutiu Jobbik – jeho vzniku, nárastu podpory, charakteristikám a kontextu v rámci domácej politiky.

3 Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko

Na základe druhej kapitoly je možné tvrdiť, že Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko je v súčasnosti subjektom, ktorý reprezentuje krajnú pravicu v Maďarsku. Jeho prelomovým úspechom boli voľby do Európskeho Parlamentu v roku 2009 a vznik Maďarskej gardy (viď kapitola 2.2) no toto hnutie vzniká krátko po neúspechu strany MIÉP vo voľbách v roku 2002.

3.1 Vznik hnutia Jobbika jeho činnosť na politickej scéne

Za vznikom hnutia Jobbik stáli tri základné okolnosti ktoré sa udiali na prelome tisícročí. Prvou udalosťou bol vznik Pravicového mládežníckeho spolku v roku 1999. Niekoľko študentov a akademikov z Fakulty humanitných vied Eötvös Loránd University (ELTE) sa rozhodlo založiť spolok, ktorý zo začiatku mal jednu ideu – aby sa postkomunisti nedostali do vlády (Róna 2014: 84). Po istom čase sa idea zmenila na poskytnutie alternatívy voči strane MIÉP pre radikálne pravicových voličov (Jobbik 2010a). Za zmenou základnej idey hnutia boli udalosti priamo po voľbách v roku 2002. Mládežnícky spolok nespokojný s výsledkami strany FIDESZ žiadal prepočítanie všetkých hlasov čo sa rozhodli dať najavo demonštráciou. Táto demonštrácia sa stretla s políciou na Alžbetinom moste v centre Budapešti pretože demonštranti sa rozhodli most obsadiť a vytvoriť na ňom barikádu. Aj napriek tomu, že sa táto demonštrácia konala pre stranu FIDESZ, jej vedenie nevyjadriло žiadnu podporu demonštrantom na čo sa vytvoril názor typu „nechali nás v štychu“ (Bíro, Róna 2011: 2)

Druhou udalosťou bol výsledok koaličného jednanja víťazných strán po voľbách v roku 2002. Aj napriek úspechu koalície FIDESZ-MDF sa nepodarilo vytvoriť vládu stredo-pravého charakteru. Stredo-ľavú vládu vytvára MSzP a SzDSz čím sa FIDESZ dostal do opozície (NVI 2010).

Tretím faktorom bol výsledok strany MIÉP. Táto strana reprezentovala krajnú pravicu v Maďarsku po voľbách v roku 1998 no jej úspech sa nepodarilo zopakovať. So ziskom 4,38 % hlasov sa nedostala do Parlamentu (NVI 2010). Okrem toho sa situácia so stranou MIÉP obrátila k horšiemu. Strana nedokázala integrovať nových voličov a András Bíró s Dánielom Rónom tvrdia, že líder István Csurka nevytváral správny postup. Jeho strana sa dostala do poklesu popularity a mladí krajne pravicoví radikáli z Mládežníckeho hnutia nemali záujem nasadnúť na túto potápajúcu sa loď (Bíró, Róna 2011: 3)

Kombináciou troch faktorov teda 24. októbra 2003 vzniká Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko, ktorú založilo 5 osôb angažovaných v Pravicovom mládežníckom hnutí – Mária Wittnerová, Gergely Pongrátz, László Gy. Tóth, István Lovas a Mátyás Usztics (Jobbik 2010a). Novo vzniknuté krajne pravicové hnutia sa rozhodlo, že nebude opakovať chyby predchodcu (MIÉP) ale že sa chce stať krajne pravicovou stranou resp. hnutím aké sú v Zápanej Európe a chce nasledovať osoby ako Jean-Marie LePen alebo Jörg Haider (Bíró-Nagy, Róna 2011: 3). Prvým predsedom Jobbiku sa stal Dávid Kovács a ihneď po vzniku sa hnutie snažilo zaujať. Prvou udalosťou, ktorá priniesla popularitu bolo vianočné stavenie dvojkríža ako symbolu hnutia Jobbik v roku 2003. Túto udalosť si pripomínajú a opakujú každoročne (Popol 2015: 1). Táto reklama zdarma vytvorila u časti občanov pozitívny prvý dojem. Vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004, ktoré boli pre Maďarsko ako novú členskú krajinu prvé, sa rozhodol Jobbik nekandidovať. Dôvodom bol rozpor s ideou a fungovaním Európskej Únie aj napriek tomu, že Jobbik háji ideu európskej spolupráce, nie však v podobe Európskej Únie (Jobbik 2010b). Prvou možnosťou súťaže pre Jobbik boli teda voľby do Parlamentu v roku 2006. Do týchto volieb sa rozhodli kandidovať v podobe koalície so stranou MIÉP. Dôvodom bol fakt, že strana MIÉP bola už v povedomí občanov ako strana krajnej pravice a Jobbik bol hnutím príliš mladým na to, aby prekročil klauzulu pre vstup do parlamentu (Jobbik 2010b). Svoju koalíciu pomenovali ako Tretia Cesta a jej cieľom bola mobilizácia všetkých voličov identifikujúcich sa na krajnej pravici. Zisk tejto koalície dopadol ešte horšie, než zisk samotnej strany MIÉP v roku 2002. Tretia Cesta ledva prekročila hranicu dvoch percent a so ziskom 2,20 % sa do Parlamentu nedostáva (NVI 2010). Táto koalícia sa ihneď po voľbách rozpadla a cesty týchto dvoch strán sa rozišli. Rok 2006 bol ale pre Jobbik prelomovým vo vytvorení organizačnej štruktúry a zisku popularity.

3.2 Nárast popularity a prelomový rok 2006

Prvou udalosťou, ktorá dopomohla v tomto roku k popularizácii Jobbiku bol príchod Gábora Vonu. Ten pôsobil v Jobbiku už od začiatkov ako člen Mládežníckeho spolku. V roku 2006 sa dostal do čela strany kde vymenil Dávida Kovácsa a udiala sa prvá a zatiaľ posledná zmena lídra Jobbiku. V súboji o post predsedu strany sa Vonovi postavil aj Tamás Molnár ktorého ale Gábor Vona porazil v pomere 71 % : 29 % (Róna 2014: 87). Druhou udalosťou boli protivládne demonštrácie niekoľko mesiacov po voľbách proti premiérovi Gyurcsánymu (viď kapitola 2.4). Reprezentanti Jobbiku sa v týchto demonštráciách plne angažovali aj pri

stretoch s políciou a ozbrojenými zložkami. Nový predseda strany Gábor Vona predniesol viacero prejavov pričom v jednom z nich povedal: „*Potrebovali sme jeseň roku 2006, pretože mnohí sa zobudili práve z toho.*“ (Jobbik 2010e). Tretím krokom k popularizácii Jobbiku bolo vydanie programu pomenovanom po Gáborovi Bethlenovi.⁸ Tento program bol druhým⁹ oficiálnym stanoviskom hnutia Jobbik (po zakladateľskom pakte) v ktorom poukazovali na problémy v spoločnosti a ponúkal taktiež riešenia. Bol to ale prvý program, ktorý osahoval antielitárske postoje ako napríklad policajné vyšetrenie privatizácií predošlej vlády, zastavenie príchodu etník neschopných asimilácie a prvý krát poukázal na hrozbu kriminality zo strany Rómskej menšiny (Jobbik 2010c). Štvrtým a najpodstatnejším krokom bolo založenie polovojenského oddielu tzv. Maďarskej gardy (viď kapitola 2.2). Táto organizácia sa stala v očiach voličov krajnej pravice veľmi populárnou a jej počet členov rapídne stúpal. Založenie gardy bolo ale považované mnohými členmi hnutia ako kontroverzný krok a skupina vedená bývalým predsedom Dávidom Kovácsom z hnutia vystúpila. Garda bola podľa volebného programu založená ako polovojenský oddiel z dôvodu, že Maďarsko je jedna z mála krajín, ktorá nemá rezervné vojská, ktoré je možné nasadiť v prípade rozsiahlej prírodnej katastrofy alebo obrany domova (Morvai, Vona 2010: 71). Preukázala sa ale najmä ako organizácia poukazujúca na problém, ktorý sa stal kľúčovým mobilizačným faktorom v rámci krajne pravicovej ideológie – tzv. cigánsku hrozbu (Bíró-Nagy, Róna 2011: 5). Aj napriek kontroverznosti tejto organizácie a jej sporom s justíciou Maďarska a následnom zrušení sa ukázalo, že jej vznik bol kľúčovým činom pre zviditeľnenie Jobbiku a jeho neskoršie ciele¹⁰, vytýčené aj v programe hnutia v roku 2010, sa snažila garda naplniť.

3.3 Jobbik a volebné úspechy od roku 2009

Hlavnou prelomovou udalosťou pre hnutie Jobbik boli voľby do Európskeho Parlamentu v roku 2009. Po absencii volieb v roku 2004 sa vedenie strany rozhodlo tentoraz kandidovať a oznámilo, že kandidátku zostaví Krisztina Morvai (Jobbik 2010c). Vo voľbách, ktoré sa konali 7. júna 2009, získalo hnutie Jobbik prevapujúci zisk 14,77 % čím poslalo do Európskeho Parlamentu troch zástupcov, ktorými sa stali Krisztina Morvai, Zoltán Balczó

⁸ Gábor Bethlen bol Uhorským kráľom v rokoch 1620-1621 a vodcom protihabsburského povstania v období 30-ročnej vojny (Britannica.com 1998)

⁹ Nerátajúc volebný program koalície Tretia cesta – tu šlo o spoluprácu so stranou MIÉP.

¹⁰ Systém „počas vojny armáda, počas mieru civilná zložka“. Ochrana hraníc Maďarska pre ilegálnou imigráciou, poukázanie hrozby kriminality zo strany Rómov, pomocná zložka pri živelných pohromách (Morvai, Vona 2010:72)

a Csanád Szegedi. Jobbiku sa dokonca podarilo v siedmich dištriktoch predbehnúť aj vládnucu MSzP. Pre Jobbik to bola istá forma skúšky na parlamentné voľby v roku 2010 na ktoré sa pripravoval ako „Tretia sila“ (Popol 2015: 2). V parlamentných voľbách v roku 2010 sa ukázalo, že úspech Jobbiku nebol len neopakovateľným prekvapením. Zisk hnutia dosiahol takmer 17 % (16,67 %) čím sa dostáva do Parlamentu a získava takmer tak vysoký počet hlasov ako vládnucci socialisti (Ágh 2015: 15). Kvôli tomuto opäť prekvapujúcemu úspechu získava Jobbik 47 mandátov v Parlamente (Popol 2015: 2). Dániel Róna tvrdí, že po voľbách v roku 2010 sa toto hnutie dostalo do elity maďarskej politiky a to najmä kvôli tomu, že dokázalo presadiť svoje myšlienky a programové priority aj napriek tomu, že bolo v opozícii a čelilo dvojtretinovej väčšine strany FIDESZ (Róna 2014: 151). V prieskume spoločnosti TÁRKI v roku 2011 sa zistilo, že Jobbik sa stal druhou najobľúbenejšou stranou v Maďarsku po vládnucej FIDESZ a zároveň najobľúbenejšou opozičnou stranou prekonávajúc MSzP (TÁRKI 2011).

Do parlamentných volieb v roku 2014 Jobbik kandidoval s programom, ktorý nesie názov „Vyslovíme – vyriešime“ a z pohľadu programatiky zdieľa takmer rovnaké ciele ako program s ktorým kandidovali v roku 2010. Hnutie zaznamenalo opäť úspech a vo voľbách, už s novým volebným systémom, získalo 20,3 % čo znamenalo 23 mandátov.¹¹ V tomto roku sa taktiež udiali voľby do Európskeho Parlamentu, kam Jobbik nominoval 21 kandidátov, na čele s podpredsedníčkou strany, Krisztínou Morvai. V týchto voľbách toto hnutie získalo rovnaký počet mandátov ako v roku 2009. Zisk 14,27 % hlasov znamenal pre Jobbik tri mandáty v Európskom Parlamente (NVI 2014). Tieto mandáty obsadili Krisztína Morvai, Zoltán Balczó a Béla Kovács.

Z úspechov Jobbiku je viditeľné, že toto hnutie reprezentuje podstatnú časť obyvateľov Maďarska v kontexte zisku ostatných strán. Aké sú teda jeho hlavné mobilizačné témy z pohľadu krajnej pravice ?

¹¹ V týchto voľbách Jobbik získava všetky mandáty na celonárodnej listine kde sa ich prerozdeľuje 93. V jednomandátových volebných okrskoch ktorých je 106 nezískava Jobbik ani jeden mandát. Celkovo získava Jobbik 11,56 % mandátov 199 členného Parlamentu.

3.4 Mobilizačné témy Jobbiku a kolektívny nepriateľ

Mobilizačné faktory a témy hnutia Jobbik je možné charakterizovať ako krajne pravicové najmä na základe predošlých výskumov (Bíro, Róna 2011; Nagy, Boros, Vasali 2013; Popol 2015) ale aj na základe analýzy programov s ktorými hnutie kandidovalo do parlamentných volieb v rokoch 2010 a 2014. Vzhľadom na vyčlenenie základných tém krajne pravicových strán v prvej kapitole sa zameriavam najmä na tri základné idey a to nacionalizmus, rasizmus a populizmus. Pri určovaní kolektívneho nepriateľa sa zameriavam na koncept Casa Mudda z diela „Populist radical right parties in Europe“ na základe postoja voči štátu a národu. Jobbik mobilizoval na základe poukázania na hlavného nepriateľa v spoločnosti čím sa im podarilo presvedčiť ľudí k ich voľbe. Za tohoto nepriateľa, ktorý sa nachádza podľa Muddovho delenia v štáte ale mimo národa je Rómska menšina. Mobilizácia na základe tohoto faktora začína najmä po udalostiach v roku 2006 (viď kapitola 2.4) a po vzniku Maďarskej gardy, ktorá poukázala na tzv. cigánsku hrozbu. Je možné povedať, že Jobbiku sa podarilo vytvoriť pocit strachu, ktorým sa vyznačuje populizmus (viď kapitola 1.3.3). Tento pocit strachu podporoval aj fakt, že Jobbik považoval Rómsku menšinu ako to etnikum, ktoré je zodpovedné za všetky zlé veci ktoré sa dejú v spoločnosti. Viac ako 60 % obyvateľov Maďarska verí, že Rómovia majú kriminalitu vo svojich žilách a súhlasia s tým, aby mali na niektoré miesta zakázané vstupy (Nagy, Boros, Vasali 2013: 233). Prvý krát sa spojitost medzi Rómskou menšinou a kriminalitou objavuje v roku 2007 v dokumente Gábora Bethlena (viď kapitola 3.1) kde sa navrhuje vytvorenie špeciálnej jednotky polície na predchádzanie hrozby kriminality zo strany Rómskej menšiny (Bíró-Nagy, Róna 2011: 12). Oficiálny program hnutia Jobbik pre parlamentné voľby roku 2010 sa touto otázkou zaoberá taktiež a navrhuje aj riešenia. Na tému Rómskej kriminality odkazuje hnutie ako na „ (...) *jeden z najzávažnejších, ak nie najviac závažný problém maďarskej spoločnosti (...) ktorý je ako časovaná bomba našej spoločnosti a ak s ním okamžite niečo nespravíme, môže našu krajinu do viesť do občianskej vojny.*“ (Morvai, Vona 2010: 40) Podľa hnutia je kriminalita závažným problémom najmä z dôvodu, že na niektorých miestach Maďarska sa dostala až do takej úrovne, že ľuďom nedokáže pomôcť ani polícia. Za problém sa považuje fakt, že mnoho Rómov netúži po žiadnej integrácii do spoločnosti, po robote či vzdelaní pretože im vyhovuje spoliehať sa na pomoc od štátu. Ako bolo ale spomenuté, Jobbik navrhuje aj riešenia, ktoré sú ale v istej miere populistické. Za základné kroky pri riešení tohoto problému Jobbik navrhuje zavedenie špeciálnych policajných jednotiek a kriminalistických oddelení ktoré by

sa špecializovali len na oblasť kriminality v Rómskej menšiny. Okrem toho navrhuje zavedenie tzv. Sociálnej karty¹², zníženie sociálnych príspevkov za nezamestnanosť a zníženie štátnej podpory na dieťa po treťom dieťati (Morvai, Vona 2010: 41). Vo svojom programe pre voľby v roku 2014 hnutie Jobbik už neodkazuje na problém Rómskej kriminality. V programe ktorý niesol názov „Vyslovíme – vyriešime“ sa Jobbik venuje najmä poskytnutiu riešení pre to, aby sa Rómska menšina dokázala adaptovať do maďarskej spoločnosti. Hnutie aj v tomto programe trvá na zavedení tzv. Sociálnej karty a špeciálnej policajnej jednotky no navrhuje taktiež inovácie. Jednou z nich je zrušenie pozitívnej diskriminácie ktoré obhajuje Jobbik nasledovne: „*Rómovia v našej spoločnosti musia dospieť do bodu, kde si uvedomia, že nič nazvyš nedostanú len za to, že sú Rómovia.*“ (Vona 2014: 31). Druhým inovatívnym bodom v porovnaní s programom z roku 2010 je prepojenie nezamestnanosti na celonárodnej úrovni s vysokým počtom nepracujúcich Rómov. Jobbik navrhuje vykonanie celkového prieskumu nepracujúcich Rómov a zistenie dôvodov prečo daná časť spoločnosti nepracuje. Pri práceschopných ale nepracujúcich jedincoch navrhuje Jobbik zrušenie akejkoľvek podpory¹³ od štátu (Vona 2014: 31).

Rómska menšina ale nebola hlavným kolektívnym nepriateľom hnutia Jobbik od počiatku. Mládežnícky spolok vychádzal zo snahy o zmenu politických elít v systéme a samotný Jobbik sa zakladá pod ideou odstránenia postkomunistických elít. Táto idea sa udržala až dodnes. Tento charakter nepriateľa hnutia je možné vymedziť ako nepriateľa v štáte a v národe na základe koncepcie Casa Mudda. Tento druh hlavného nepriateľa hnutia je ale nutné rozdeliť do dvoch skupín – postkomunistické elity a súčasné elity. Pod postkomunistickými elitami chápe Jobbik tie osobnosti, ktoré sa nachádzali v politike počas Maďarskej ľudovej republiky a stále v nej pôsobia. Jobbik rovnako tvrdí, že je nutné odstrániť všetky komunistické osobnosti z politiky a je nutné dokončiť transformáciu systému (Bíró-Nagy, Róna 2011: 10). Pod pojmom odporu voči súčasným elitám chápe Jobbik taktiež súčasný trend politických strán podliehať globalizácií, korupcií a privatizovaniu čo hnutie spomína už vo svojom zakladateľskom dokumente v roku 2003 (Bíró-Nagy, Róna 2011: 13)

¹² Návrh vytvorenia Sociálnej karty spočíva vo vydaní karty pre Rómsku menšinu ktorá nepracuje. Na túto kartu by boli odosielané finančné prostriedky zo strany štátu ktoré je možné využiť len na kúpu nevyhnutných prostriedkov čím by sa predišlo kúpe alkoholu, cigariet, drog a pod. (Morvai, Vona 2010:41)

Je nutné dodať, že tento návrh je vo veľkej miere populistický a je otáznne, ako by zavedenie tejto karty vyzeralo v praxi, aké by boli reakcie a či by nevyvolali napr. pocit diskriminácie a pod.

¹³ Nutné dodať, že tento krok Jobbik navrhuje aj pri občanoch, ktorí nepatria k Rómskej menšine. Týmto sa Jobbik snaží o začlenenie Rómskej menšiny do maďarskej spoločnosti.

Okrem toho, antielitársky postoj je viditeľný aj vo volebnom programe v roku 2010, kde hnutie tvrdí, že skorumpované elity sú najdôležitejším problémom spolu s problémom Rómskej kriminality (Morvai, Vona 2010: 6). Táto téma sa stala hlavnou témou kampane Jobbiku v spojení s Rómskou kriminalitou.

Postoj hnutia Jobbik voči Európskej integrácii vyjadruje najlepšie fakt, že aj napriek možnosti kandidovať vo voľbách do Európskeho Parlamentu v roku 2004 to hnutie nevyužilo. Jobbik síce úvádza, že hlavným dôvodom bol nesúhlas s fungovaním Európskej Únie¹⁴, no je možné tvrdiť, že sa k tomuto kroku hnutie neodvážilo z nedostatku zdrojov, nedostatku času pre vytvorenie kampane či nízkej miere popularity medzi občanmi. Aj napriek tomu, že členovia Jobbiku samých seba nazývajú eurorealistami, hnutie je možné charakterizovať ako euroskeptické. Už od založenia hnutie vyjadrovalo euroskeptický postoj a odmietalo okrem účasti vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004 aj akúkoľvek harmonizáciu legislatívy Maďarska s legislatívou Európskej Únie. Dokonca od podpisu Lisabonskej zmluvy Jobbik požaduje aj vystúpenie Maďarska z Európskej Únie kvôli enormným rozdielom v smerovaní a hodnotách. (Boros, Nagy, Vasali 2013: 240). Aj v tejto sfére ale Jobbik poskytuje riešenia. Podľa hnutia Európska integrácia nevedie nikam a Maďarsko by sa malo zamerať na nadviazanie medzinárodných dohôd s Ruskom, Čínou a niektorými arabskými krajinami¹⁵ (Bíró-Nagy, Róna 2011: 19). Z programu z roku 2010 sa dá vyvodiť euroskeptický až europesimistický postoj hnutia. „Európska Únia sa nerovná Európe.“ (Morvai, Vona 2010: 75). Jobbik tvrdí, že na základe Európskej Únie sa identita európanov nevytvorí a to najmä nie po podpise Lisabonskej zmluvy. „*Sme zástancami spolupráce európskych štátov nie však globálneho superštátu ktorému my asistovať nebudeme*“ (Morvai, Vona 2010: 75). Jobbik ďalej nalieha na vládu Maďarska aby v záujme zachovania hodnôt spoločnosti vystúpila z Európskej Únie. Aby ale Maďarsko nezostalo v izolácii, Jobbik navrhuje spojenie sa s ostatnými krajinami, ktoré tento názor zdieľajú a zahájiť spoločný postup v podobe vytvorenia tzv. Európy Národov ktorá bude v prvom rade dbať na zachovanie národných hodnôt a princípov (Morvai, Vona 2010: 75). Jobbik v tomto odseku opäť spomína elity maďarskej politiky a to konkrétne strany MSzP a FIDESZ a obviňuje ich zo zrady vlastného

¹⁴ Uvedené na <https://jobbik.hu/jobbikrol/elso-evek-es-harmadik-ut>

¹⁵ Tento postoj je možné charakterizovať ako „otváranie sa voči Východu“ a Boros s Nagyom a Vasalim dokonca tvrdia, že túto politiku od Gáboru Vonu prevzal aj líder súčasnej vládnucej strany FIDESZ-u, Viktor Orbán, ktorý nadviazal diplomatické styky s najmä s Ruskom, Čínou a Saudskou Arábiou a stal sa jedným z popredných kritikov smerovania a politiky Európskej Únie (Boros, Nagy, Vasali 2013:235).

národa kvôli postupu EÚ, ktorý prijali z dôvodu podpisu Lisabonskej zmluvy. Z euroskeptického postoja vychádza aj odpor voči západu, pri ktorom Jobbik vraví, že EÚ sa stalo hračkou Spojených štátov čo je nebezpečné a veľké krajiny EÚ sú tie, ktoré udávajú trend politiky nehľadiac na potreby a problémy menších krajín. Okrem spomenutej koncepcie Európy Národov Jobbik taktiež apeluje na maďarských zástupcov v EÚ, aby sa viac snažili rozoberať maďarské problémy na pôde medzinárodných inštitúcií (Morvai, Vona 2010: 76). V porovnaní s programom, ktorý bol predstavený pre voľby v roku 2014 sa v danej oblasti mnoho nezmenilo. Stále pretrváva základná idea, že EÚ nie je Európa a fakt, že ak je niekto členom EÚ, neznamená to, že je aj európanom¹⁶ (Vona 2014: 80). Novinkou v tejto oblasti pre voľby v roku 2014 bolo poukázanie na problém prerozdelenia financií, ktoré putujú do Maďarska z EÚ. Jobbik tvrdí, že tieto financie skončia vo veľkej miere medzi veľkými korporáciami medzinárodného charakteru a problém nesprávnej distribúcie zdrojov je nutné vyriešiť. Hlavným cieľom v tomto odseku programu hnutia je ale ochrana pozemkov v Maďarsku. Jobbik sa snaží o predĺženie moratória pre predaj pozemkov obyvateľom mimo Maďarska a tvrdí, že bude apelovať na Brusel a vládu Maďarska, kým tento zákaz nebude existovať vo forme legislatívy a nebude garanciou toho, že maďarské pozemky nepadnú do rúk cudzincom (Vona 2014: 81). V tomto programe sa prvý krát vyskytuje aj požiadavka hnutia Jobbik o vyvolanie referenda pre vystúpenie z Európskej Únie kvôli ideologickým rozporom a v budúcom postupe a smerovaní. Jobbik taktiež navrhuje posilnenie kooperácie v strednej Európe a to s Poľskom a s Chrovátskom, za určitých podmienok¹⁷ aj s Rumunskom a Slovenskom (Vona 2010: 80-81). Na základe vyjadrovania nespokojnosti voči zástupcom Maďarska v Európskej Únii je možné tvrdiť, že v nich sa skrýva tretí druh nepriateľa Jobbiku a tým je nepriateľ mimo štátu a v národe.

Z pohľadu nacionalizmu je možné povedať, že Jobbik je stranou nacionalistickou. Vo voľbách v roku 2010 používalo hnutie slogan „Vezmeme si naspäť svoju krajinu“ čím Jobbik odkazoval na elity, ktoré v politike nehájili záujmy spoločnosti. Je nutné poznamenať, že Jobbik sa v žiadnom z programov nevyjadruje k Trianonskej zmluve a nežiada navrátenie územných celkov, ktoré Maďarsko kvôli podpisu zmluvy stratilo. Za nacionalistické môžeme

¹⁶ Európanom sa podľa Jobbiku stáva človek, ktorý zdieľa názory a hodnoty Európy v spojitosti s kultúrou a históriou.

¹⁷ Podmienkou je zabezpečenie kultúrnej ochrany pre etnických maďarov a maďarské menšiny.

považovať toto hnutie aj z dôvodu ochrany maďarských záujmov.¹⁸ Je možné teda aplikovať teoretický koncept liberálneho nacionalizmu (viď kapitola 1.3.1) keďže Jobbik sa snaží o ochranu hodnôt maďarskej spoločnosti a to v rámci a medziach zákona. Je možné rovnako aplikovať aj teoretický koncept konzervatívneho nacionalizmu, keďže Jobbik sa tiež snaží o ochranu maďarských historických hodnôt a tradícií a kladie dôraz na mobilizáciu na základe tradicionalistických prvkov viac, než na základe ekonomických. Hlavným sloganom demonštrujúcim nacionalizmus Jobbiku je „Maďarsko pre maďarov“ využívané v kampani voľbách v roku 2010 aj v roku 2014.

3.5 Voličská základňa Jobbiku

Na základe údajov z Národnej volebnej agentúry (NVI) vieme, že Jobbik získal vo voľbách v roku 2010 podporu vyše 16 % a v roku 2014 sa tento zisk ešte navýšil na hodnotu 20 %. Spomenutých 16 % vo voľbách pre rok 2010 znamenalo vyše 855 tisíc odovzdaných hlasov pre hnutie Jobbik a v roku 2014 zisk 20 % znamenal dokonca prekročenie hranice jedného milióna. Kto sú ale voliči tohto krajne pravicového hnutia ?

Jeden z najrozsiahlejších výskumov ohľadom demografie podporovateľov zrealizoval Dániel Róna vo svojej práci „Prítomnosť Jobbiku“ a taktiež v spolupráci s Gergelyom Karácsonym v práci „Tajomstvo Jobbiku“. Okrem toho krátku analýzu vypracoval Dániel Róna aj v spolupráci s Andrásom Bíró Nagyom. Podľa spomenutých autorov je základnou bázou pre hnutie Jobbik mladá populácia Maďarska. Jobbik má viac ako 23 % podporu medzi obyvateľmi vekovej kategórie do 30 rokov (Bíró-Nagy, Róna 2011: 22). Popularita Jobbiku teda klesá lineárne so stúpajúcim vekom. Hľadiac na pohlavie podporovateľov, v prevahe je to mužské. Tento fakt ale nie je prekvapujúcim, pretože vo viacerých krajne pravicových stranách západnej Európy vychádza ich podpora najmä z mužskej časti populácie¹⁹ (Karácsony, Róna 2010: 41). Na základe lokácie nie je možné zaznamenať veľké zmeny keďže, podporovatelia žijú od hlavného mesta cez menšie mestá až po obce. Lokácia teda nezohráva podstatnú rolu v podpore Jobbiku. Podstatným faktorom je taktiež najvyššie dosiahnuté vzdelanie podporovateľa. V tejto oblasti sa zaznamenáva opačný trend než pri veku. So stúpajúcim determinantom dosiahnutého vzdelania stúpa aj podpora Jobbiku (Róna

¹⁸ Ako napríklad ochrana pozemkov pred tým, aby ich kúpili občania iných krajín EÚ.

¹⁹ Týmto fenoménom nízkej účasti žien v podpore krajne pravicových strán sa zaoberá aj Cas Mudde v diele „Populist radical right parties in Europe“.

2014: 113). Čo sa týka socio-ekonomickej situácie, tu nie sú zaznamenné podstatné rozdiely a podporovatelia hnutia pochádzajú z rôznych ekonomických vrstiev obyvateľstva (Karácsony, Róna 2010: 40-41). Tieto štyri faktory sú smerodatnými pre určenie typického voliča Jobbiku, Róna s Bíró-Nagyom ale trvajú na tom, že je nutné analyzovať taktiež mieru religiozity a zistiť, že voliči Jobbiku volili ktorú stranu v predošlých voľbách. Vo svojej práci vychádzajú v tomto kontexte s výsledkom, že podporovatelia Jobbiku navštevujú kostol pravidelne. Autori dokladajú, že čím menej navštevuje volič kostol, tým je nižšia pravdepodobnosť, že bude voliť Jobbik. V druhej sfére zisťujú, že vyše 37 % súčasných voličov Jobbiku volilo vo voľbách v roku 2006 stranu FIDESZ. Na druhom mieste boli prvovoliči čo opäť len potvrdzuje fakt, že podpora Jobbiku tkvie v mladých voličov respektíve prvovoličoch (Bíró-Nagy, Róna 2011: 24-25). Na základe poskytnutých údajov je teda možné charakterizovať typického voliča hnutia Jobbik ako muža katolíka vo veku od 18 do 30 rokov s ukončenou vysokou školou a zároveň bývalého voliča FIDESZ-u resp. prvovoliča.

Mnoho voličov Jobbiku spadalo do kategórie prvovoličov. Čo je ale dôvodom popularity Jobbiku medzi mladými ľuďmi? Sociologička Ildikó Szabó tvrdí, že hlavným dôvodom toho, že mladí ľudia sa politicky identifikujú na krajnú pravicu, je nízka miera osobnej socializácie spojená so zvyšujúcou sa aktivitou na sociálnych sieťach a trávením času na internete. Vplyv podľa Szabó Ildikó majú aj rodičia mladých, ktorí polovicu svojho života žili pod totalitným systémom a polovicu pod demokratickým tj. demokratické princípy a hodnoty ešte možno plne neovládajú ani oni sami a tým pádom nedokážu túto znalosť posunúť svojim deťom (Szabó in Róna 2014: 137). Ako ďalší možný faktor uvádza Dániel Róna fakt, že sa na základných a stredných školách po Maďarsku nevyučuje predmet, ktorý by študentov od skorého veku učil základné hodnoty a princípy fungovanie demokracie a poukázal na jej pozitíva (Róna 2014: 137).

Jednou z hlavných platforiem pre mobilizáciu mladých sú internet a sociálne siete. Čo sa týka sociálnych sietí, oficiálna Facebooková stránka hnutia Jobbik má takmer 400 tisíc fanúšikov čo je na politickú stranu resp. hnutie vysoké číslo. Najmä v porovnaní s vládnuou stranou FIDESZ, ktorej podpora dosahuje 205 tisíc fanúšikov.²⁰ Na sociálnej sieti Twitter

²⁰ Jobbik, profil hnutia v rámci sociálnej siete, dohľadateľné z:

<https://www.facebook.com/JobbikMagyarorszagertMozgalom/?fref=ts>

FIDESZ, profil hnutia v rámci sociálnej siete, dohľadateľné z: <https://www.facebook.com/FideszHU/>

dosahuje stránka Jobbiku 8300 sledovateľov. Sociálne siete ale nezasahujú každú vrstvu mladých a hnutie sa musí zamerať aj na voličov, ktorí na sociálnych sieťach aktívny nie sú. Hlavným zdrojom informácií na internete sú internetové stránky kuruc.info a barikad.hu.

Prvá spomenutá stránka bola založená v roku 2006 a považuje sa za patriotisticko-konzervatívnu, maďarskú, pravicovo-nacionalistickú stránku, ktorá je nezávislá od politických strán a hnutí (kuruc.info 2006). Aj napriek tomu, že sama internetová stránka uvádza, že je nezávislá od politických aktérov, neraz sa diskutovalo o tom, že je podporovaná stranou Jobbik, aby mohla šíriť extrémistickú rétoriku. Stránka kuruc.info sa ale od tohoto vyjadrenia vždy dištancovala. Jedná sa o internetový portál obsahujúci pravicovo extrémistické informácie a novinky, ktoré sa zameriavajú v prvom rade na Rómsku menšinu a súčasné problémy migračnej krízy v Európe spojené s nenávisťou voči islamu. Okrem toho sa stránka zaoberá taktiež odporom voči skorumpovaným elitám a v malej miere aj antisemitizmom (Bíró-Nagy, Róna 2011: 34-35) Podľa údajov, ktoré uvádza oficiálna webová stránka, presahovala návštevnosť v roku 2010 približne 30 až 35 tisíc kliknutí denne. Novšie informácie webová stránka neuvádza ale Dániel Róna vo svojej práci „Prítomnosť Jobbiku“ tvrdí, že súčasná návštevnosť presahuje 50 tisíc kliknutí denne a ak niekto hľadá informácie z okruhov, ktoré sú extrémistického charakteru, táto stránka je miestom kde ich nájde (Róna 2014: 109). Je možné teda povedať, že stránka kuruc.info sa stala faktorom, ktorý ovplyvnil voličov na základe poskytovaného obsahu, ktorý je výlučne extrémistický.

Druhou spomenutou stránkou je barikad.hu, ktorá sa po novom volá alfahir.hu. Významnosť a dôležitosť tejto webovej stránke dodávajú dve veci. Prvou je, že okrem webovej verzie existuje aj vo forme tlačenej novín, čím sa dostávajú tieto témy aj k ľuďom, ktorí na internete aktívny nie sú. Druhou a podstatnou vecou je kontakt s politickým aktérom. Kým kuruc.info sa od všetkých politických strán a hnutí dištancuje, alfahir.hu je považovaná za oficiálny portál hnutia Jobbik poskytujúci informácie a novinky zo svetovej i domácej politiky. Sú tu dokonca zastihnutelné aj videá kanálu JobbikTV (Bíró-Nagy, Róna 2011: 34-35). Informácie ohľadom návštevnosti stránky uvádzané nie sú no András Bíró-Nagy a Dániel Róna v práci „Cesta Jobbiku do Parlamentu 2003-2010“ uvádzajú, že návštevnosť sa pohybuje v rozmedzí okolo 20 tisíc kliknutí denne.

Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko sa stalo hlavným reprezentantom krajne pravicovej politiky v Maďarsku. Úspechy v parlamentných voľbách v roku 2010 a 2014 o tom svedčia a do nasledujúcich volieb v roku 2018 je nutné s týmto hnutím rátať ako s jednou z troch najsilnejších strán. Otázka pre nasledujúce voľby zostáva tá istá, než pred voľbami v roku 2014 – Dokáže Jobbik poraziť svojho hlavného rivala MSzP ? Z údajov, ktoré poskytla výskumná agentúra Medián to vyzerá že áno. V poslednom dotazníkovom prieskume vykonanom vo februári 2016 by najsilnejšou stranou bola súčasná vládnuca strana FIDESZ so ziskom 34 %. Na druhom mieste by sa umiestnilo hnutie Jobbik s potenciálnym ziskom 14 % čo je síce nižšie než vo voľbách v roku 2014, úspechom je ale post druhej najsilnejšej strany resp. hnutia v politickom systéme keďže MSzP v tomto prieskume dosiahla 9 % (median.hu 2016).

4 Analýza krajnej pravice v Maďarsku

Krajná pravica má v Maďarsku svoje miesto a evidentne aj podporu. Mimo politickej sféry existuje viacero organizácií, ktoré majú resp. mali extrémistický charakter. Maďarská garda, Maďarská národná línia alebo Mládežnícke hnutie 64 žúp sú len niektoré z viacerých organizácií, ktoré stoja za pravicovým extrémizmom v Maďarsku. Z pohľadu politiky a angažmánu v politike je možné tvrdiť, že extrémizmus si našiel miesto aj v podobe krajne pravicových strán.

4.1 Postavenie politického pravicového extrémizmu v maďarskej spoločnosti

Prvým politickým subjektom, ktorý môžeme priradiť ku krajnej pravici a zaznamenal aj patričný úspech, bola Maďarská strana spravodlivosti života (MIÉP). Tej sa podarilo na štyri roky reprezentovať svojich voličov keď vo voľbách v roku 1998 získala 5.5 % čo činilo zisk 14 mandátov (NVI 2002). Tejto strane pod vedením Istvána Csurku sa úspech v nasledujúcich voľbách v roku 2002 nepodarilo zopakovať a do Parlamentu sa už nasledovne nedostala. Okrem tejto strany sa žiadnej inej krajne pravicovej strane nepodarilo do Parlamentu dostať aj napriek tomu, že vznikli aj strany ako Maďarská národná fronta (MNF) alebo Strana maďarských záujmov (MEP).

V roku 2003 oficiálne vzniká hnutie Jobbik, ktoré sa na prvý pohľad nelíšilo od svojich krajne pravicových predchodcov. V parlamentných voľbách roku 2006 aj napriek vytvorení koalície so stranou MIÉP nezískava žiaden mandát. Rok 2006 bol ale prelomovým a postaral sa o problémy na domácej politickej scéne kvôli konfliktom, z ktorých vyťažila najmä extrémistická ideológia (viď kapitola 2.4). Protivládne demonštrácie vyniesli na povrch jednu zo základných mobilizačných tém krajnej pravice – antiestablishment. V maďarskej spoločnosti sa vytvoril nový druh nepriateľa a tým boli skorumpované elity. Okrem protivládnych demonštrácií sa v najbližších rokoch taktiež vyhrotila nenávisť voči Rómskej menšine po rozsiahlych sériách útokov namierených voči tejto menšine (viď kapitola 2.4). Táto situácia sa vyhrotila do rozsiahlych rozmerov a reprezentant krajnej pravice v politike – Jobbik, začlenil riešenie Rómskej otázky do svojho programu pre parlamentné voľby v roku 2010 aj 2014. Okrem Rómskej menšiny sa extrémistické organizácie zamerali aj na inú menšinu v krajine, ktorou bola náboženská menšina Židov. Antisemitizmus eskaloval najmä počas obdobia rozmachu strany MIÉP pod vedením Istvána Csurku. Maďarská garda bola vo

svojej podstate tiež antisemitistickou, v súčasnom období ale tento druh nepriateľstva ustúpil z rétoriky a terčov krajnej pravice v Maďarsku. Pravicový extrémizmus v Maďarsku je teda možné definovať ako nacionalistický, xenofóbny, antirómsky a antielitársky. Na základe viacerých poskytnutých charakteristík extrémizmu v prvej kapitole je možné na Maďarsko aplikovať popis Ľubomíra Kopečka. Tu je možné vyňať antiparlamentné ciele v podobe antielitárstva a kritiky namierenej voči establishmentu. V prípade, že by sme mali pracovať len s popisom Michaela Minkenberg, nemohli by sme tieto jednanie v Maďarsku nazývať ako extrémistické vzhľadom na to, že žiadna organizácia ani strana sa nesnaží o odstránenie demokratických pravidiel. Na základe definície vytvorenej Miroslavom Marešom pre radikalizmus je možné tvrdiť, že jednanie maďarskej extrémistickej subkultúry spĺňa všetky dané kritéria, v niektorých prípadoch ale siaha až za ne.²¹ Na záver je možné dodať, že by sa dala prípadne aplikovať definícia, ktorú poskytuje Ministerstvo vnútra Českej republiky.²² Je isté, že prichádza k prvkom netolerance a jednanie extrémistických organizácií často vybáčajú zo zákonných noriem. Maďarský extrémizmus je teda možné charakterizovať na základe uvedeného teoretického konceptu ako jednanie ktoré je drsnejšie, než pojem radikálny ale zároveň nie je vo všetkých smeroch extrémistický.²³ Zároveň na základe udalostí popísaných v kapitole 2.4 je možné tvrdiť, že politický extrémizmus v Maďarsku má svoju relevanciu.

4.2 Zaradenie hnutia Jobbik do straníckej rodiny krajne pravicových strán

Na základe zvolených teoretických rovín v prvej kapitole je nutné hnutie Jobbik zaradiť do určitej straníckej rodiny krajne pravicových strán. Definícia Piera Ignaziho udáva tri základné kritériá, ktoré strana musí spĺňať. Prvým je pozícia na ľavo-pravom spektre. Tá podľa Ignaziho musí byť na pravom kraji s tým, že žiadna iná strana sa nenachádza viac na kraji. Je možné tvrdiť, že toto kritérium Jobbik spĺňa, keďže v súčasnosti neexistuje žiadna iná strana, ktorá by reprezentovala krajne pravicovú ideológiu v Maďarsku. Druhým kritériom je existencia prepojenia s fašistickými princípmi. Je nutné ale v prvom rade vysvetliť, čo sa

²¹Mareš tvrdí, že v rozporuplných oblastiach „je požadovaná dôsledná zmena“ (Mareš 2003:34). Na počínaní niektorých organizácií je ale viditeľné že žiadajú absolútne odstránenie rozporuplných oblastí. Príkladom je HVIM a ich snaha o obnovenie Maďarska pred podpisu Trianonskej zmluvy.

²²Tento zdroj ale nie je relevantný tak ako iné keďže sa jedná o definíciu extrémizmu s akým pracuje Česká republika a nie Maďarsko.

²³Nespĺňa napríklad: protiústavné jednanie, protidemokratické jednanie, odmietanie liberálnej demokracie.

chápe pod princípmi fašizmu. Vychádzajúc z Doktríny Fašizmu je možné tvrdiť, že v politickej rovine sú základné korene fašizmus, antikomunizmus, antidemokratizmus, odmietanie liberalizmu, kapitalizmu, parlamentných systémov a medzinárodných organizácií (Gentile 1935: 7-42). Tento bod je rozporuplný, pretože hnutie Jobbik sa snaží len o jeden z vyššie vymenovaných bodov. Postoj antikomunizmu presadzuje Jobbik z pohľadu odstránenia elít, ktoré fungovali v politike aj počas obdobia fungovania Maďarskej ľudovej republiky. Okrem antikomunizmu nie je možné vraviť o naplnení ani jedného z bodov. Protidemokratický postoj Jobbik nikde nevyjadruje, rovnako neodmieta liberalizmus ani kapitalizmus ani parlamentné zriadenie štátu. Aj napriek kritike voči Európskej Únii hnutie Jobbik podporuje spoluprácu na medzinárodnej úrovni. Snaží sa ale o vytvorenie novej platformy spolupráce. Preto je v tomto prípade možné využiť kritiku Ignaziho teórie v podaní Víta Hlouška a Ľubomíra Kopečka, ktorí tvrdia, že nie každá krajne pravicová strana nesie znaky fašizmu a jeho ideológie. Tretím bodom Ignaziho charakteristiky je reprezentovanie hodnôt, ktoré zavrhujú demokraciu. (Ignazi 2003: 4-20). Ako bolo spomenuté, Jobbik nikdy neprejavoval druh politiky, ktorý by oponoval demokratickým princípom.

Druhým autorom, ktorého charakteristiku využívam pre analýzu je Hans-Georg Betz. Ten vo svojej knihe „The New Politics of Resentment“ tvrdí, že krajne pravicové strany sú radikálnou opozíciou voči súčasnému kultúrnemu a sociálnemu politickému systému západných demokracií. Z programu Jobbiku je viditeľné, že tento bod je naplnený kvôli antielitárskemu postoju strany. Okrem toho Betz tvrdí, že krajne pravicové strany sú v odpore voči politike, ktorá prináša práva pre menšiny a prijímanie prisťahovalcov (Betz 1993: 413-427). Tento bod Jobbik taktiež naplňuje. V programe, ktorý predstavili pre voľby v roku 2014 hnutie tvrdí, že za posledných 24 rokov sa Maďarsko dostalo do takej pozície, že prišlo k pozitívnej diskriminácii voči Rómskej menšine (Vona 2014: 30-31). Hnutie Jobbik teda splňa kritéria udané Hansom-Georgom Betzom.

Významnú definíciu poskytol taktiež Cas Mudde. Jeho koncept minimálnej definície krajne pravicovej strany podlieha štyrom kritériám - nacionalizmus, xenofóbia, volanie po práve a poriadku a predstavu šovinistického sociálneho zabezpečenia (Mudde 2007: 20). Nacionalizmus hnutia Jobbik je validný a bližšie popísaný v kapitole 3.4. Xenofóbia ako strach z cudzincov je témou diskutabilnou. Rómska menšina je síce cudzou voči národu maďarov, nie je však cudzou voči obyvateľom Maďarska keďže sa nachádza v štáte. Pri súčasnej

politike Jobbiku, ktorá je vedená silno proti prisťahovalcom je ale možné tvrdiť, že Jobbik je stranou xenofóbnou. Volanie po práve a poriadku má Jobbik zakomponovaný v oboch programoch ktoré poskytli pre voľby v rokoch 2010 aj 2014. V dokumente Radikálna Zmena sa toto hnutie venuje právu a poriadku vo sférach najmä domácej politiky. Apeluje na poriadok v Maďarsku, profesionalizáciu armády a ochranu hraníc. Hlavným bodom je ale zavedenie opätovného vzniku Maďarskej gardy ako legálnej inštitúcie (Morvai, Vona 2010: 63-75). V programe pre rok 2014 ponúka Jobbik rozsiahlejšiu škálu nápadov. V prvom rade požaduje novelizáciu policajných zložiek spojených s profesionalizáciou. V druhom rade je to zavedenie hraničných kontrol a v poslednom rade je to obnovenie Maďarskej gardy. Ďalej Jobbik navrhuje vytvorenie domobrany a legálne ukotvenie možností využitia domobrany (Vona 2014: 44-47; 75-76). V poslednom rade, program predstavujúci šovinizmus vo sfére sociálneho zabezpečenia je aplikovateľný a popísaný v kapitole 3.4. Po zhodnotení faktov môžem tvrdiť, že hnutie Jobbik vyhovuje minimalistickej definícii Casa Mudda a spadá pod kategóriu krajne pravicových strán na základe definície Hansa-Georga Betza.

4.3 Dôvody nárastu podpory a volebných úspechov Jobbiku v rokoch 2009 a 2010

Okrem aplikácie teoretických konceptov na Jobbik je nutné taktiež vysvetliť, čo bolo dôvodom podpory hnutia Jobbik najmä v parlamentných voľbách v roku 2010 a taktiež vo voľbách do Európskeho Parlamentu v roku 2009. Otázka znie, čo sa teda udialo od volieb v roku 2006 po voľby v roku 2010, že krajne pravicová strana, ktorá bola mimo parlamentu sa zrazu stala treťou najsilnejšou stranou. Analýzou tejto otázky sa zaoberajú najmä Gergely Karácsony s Dánielom Rónom a taktiež Csaba Popol. Vychádzajúc z ich prác si dovoľím udať tri faktory, ktoré v najväčšej miere dopomohli Jobbiku k zisku podpory takmer 860 tisíc voličov.

Ako prvý faktor je možné uviesť ten najdôležitejší – Rómska menšina. Vo svojej práci viac krát vysvetľujem postoj hnutia Jobbik voči Rómskej menšine. Je ale nutné pozrieť sa na tento problém na základe udalostí, ktoré vytvorili povedomie, z ktorého vychádza politika Jobbiku, ktorá nesie názov „Naspäť z cigánskej cesty“ (Morvai, Vona 2010: 40-42). Menšiny boli v maďarskom extrémistickom prostredí častou témou a jej terčom bola najmä menšina Rómska. Do roku 2006 sa ale neudiali žiadne incidenty, ktoré by smerovali nenávisť vo veľkej miere voči Rómskej menšine. Zvratom boli dve udalosti, jedna z roku 2006, druhá z roku

2009. Prvou z týchto udalostí je tzv. Lynčovanie z obce Olaszliszka.²⁴ Tento incident sa dostal na titulné stránky mnohých časopisov a novín. Na základe analýzy, ktorú vykonali Karácsony s Rómom sa zistilo, že 57 % analyzovaných mediálnych staníc a časopisov vzalo tento incident ako hlavnú správu alebo titulnú stranu časopisu. Druhým incidentom je vražda Mariána Cozmu.²⁵ Táto udalosť sa podľa analýzy Karácsonya a Rónu dostala na titulku pri 65 % analyzovaných médií (Karácsony, Róna 2010: 49-51). Tieto dve udalosti sa postarali o vlnu nenávisti a odporu voči Rómskej menšine. Hnutie Jobbik dokázalo reagovať adekvátne po prvom incidente – založením Maďarskej gardy. Tá aj napriek tomu, že samú seba prezentuje ako organizáciu založenú pre bezpečnostné účely, vznikla aj práve vďaka iniciatíve vedenej v rámci odporu voči Rómskej menšine. Najväčším úspechom gardy v tejto oblasti bolo ale aktívne pripomínanie oboch udalostí na dennej báze prostredníctvom pochodov, demonštrácií a najmä webových stránok ako je napríklad alfahir.hu (Karácsony, Róna 2010: 51). Týmto pripomínaním sa snažili o vytvorenie identity kolektívneho nepriateľa voči Rómskej menšine. Dovolím si tvrdiť, že v tomto bolo hnutie Jobbik úspešné. Posledným faktorom z pohľadu Rómskej menšiny bola mobilizácia taktiež na základe udalostí vedených proti tejto minorite, ktoré sú spomenuté v kapitole 2.4.

Druhým podstatným determinantom, ktorý hnutiu Jobbik dopomohol k popularite boli protivládne demonštrácie v roku 2006. Aj napriek neúspechu v týchto voľbách sa Jobbiku pár mesiacov po voľbách podarilo získať si popularitu organizáciou pochodov a demonštrácií, ktoré boli namierené voči premiérovi Ferencovi Gyurcsánymu.²⁶ Táto udalosť dopomohla Jobbiku vytvoriť identitu kolektívneho nepriateľa v skorumpovaných elitách ktoré je nutné odstrániť. Opäť sa Jobbiku podarilo aj po skončení demonštrácií pripomínať tieto udalosti takmer na dennej báze čím vytvára kolektívneho nepriateľa v súčasných elitách. Faktor antirómsky a faktor antiestablishmentu mobilizovali potenciálnych voličov na

²⁴ Pri tomto incidente 15. Októbra 2006 prišiel o život Lajos Szögi keď bol brutálne zavraždený partiou obyvateľov Rómskej menšiny zo spomínanej obce. Lajos Sz. prechádzal cez dedinu Olaszliszka na aute s dvomi dcérami Emese a Zsófiou keď mu pred auto vybehlo Rómske dievča. Lajos Sz. nestihol zareagovať a mladé dievča trafil. Rómske dievča bolo vplyvom nárazu odhodené na kraj cesty, neutrpela však žiadne vážne poranenia. Keď vodič svoje auto zastavil, vystúpil skontrolovať, či je je mladé dievča v poriadku. V tom ale prišla ale rodina zrazeného dievčata a brutálne vodiča napadla čím mu spôsobili fatálne poranenia. Podľa policajného vyšetrovania dostal Lajos Sz. vyše 100 úderov a kopov (Karácsony, Róna 2010: 49-51).

²⁵ Mladý reprezentant Rumunského národného výberu v hádzanej bol 8. Februára 2009 brutálne zavraždený v jednom z klubov v meste Veszprém. Okrem neho utrpeli vážne zranenia aj Ivan Pešić a Žarko Šešum, ktorí sa tiež stali terčom útoku trojice Rómskych občanov. Policajné vyšetrovanie trvalo do Júna toho istého roka, kedy bolo odsúdených dokopy 7 ľudí zapojených do tejto vraždy (Blick 2016). Všetci z nich patrili k Rómskej menšine.

²⁶ Viac o priebehu demonštrácie v kapitole 2.4

základe populistického charakteru – vyvolania strachu. Dovolím si teda tvrdiť, že hnutiu Jobbik v období od 2006 po 2010 dopomohla aj populistická rétorika.

Tretím a posledným determinantom je vytvorenie stabilnej straníckej štruktúry a zvýšenie počtu členov hnutia. Všetky programové priority, ktoré si Jobbik pripravil, bolo nutné aj dostať k potenciálnym voličom. Na toto bolo ale nutné vytvoriť stranícku štruktúru a vytvoriť lokálne centrá hnutia. Dániel Róna tvrdí, že úspech vo voľbách do Európskeho Parlamentu by sa určite neudial, ak by nebolo novo vytvorenej štruktúre hnutia, ktorá vytvorila 387 lokálnych centier a úspešnému náboru, ktorý navýšil počet členov strany na viac ako 3000 (Róna 2014: 88). Kampaň hnutia sa však pred voľbami v roku 2010 rozbehla ešte viac a prišlo k navýšeniu počtu lokálnych centier na 800 a členskej základne na viac ako 11 tisíc. Lokálne centrá boli tak početné, že takmer každé menšie mesto malo svoje lokálne centrum.²⁷ Zároveň líder hnutia, Gábor Vona, bol marketingu strany oddaný a zúčastnil sa na viac ako 80 debatách a kongresoch vedených Jobbikom. Aktivita hnutia bola viditeľná aj pri organizácií rôznych spomienok, kongresov či politických debát keď Jobbik zorganizoval viac ako 3000 takýchto udalostí (Bíró-Nagy, Róna 2011: 6).

Je možné tvrdiť, že kombináciou týchto troch faktorov prišlo k vysokej podpore hnutia Jobbik v období od 2009 po 2010. Tomu sa podarilo získať si legitimitu občanov poukazovaním na problémy v spoločnosti, prostredníctvom populizmu dokázali tieto problémy premeniť v strach a z neho vyplývajúcu mobilizáciu a vytvorením stabilnej štruktúry a lokálnych centier dokázali byť blízko k občanom a svojim voličom a presvedčiť ich, že Jobbik je voľbou, ktorá tieto problémy v spoločnosti vyrieši.

4.4 Postavenie krajnej pravice v Maďarsku

Výskumným zámerom celej práce bolo zistiť, akého charakteru a postavenia je krajne pravicová politika v Maďarsku a či subjekt Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko dokáže túto politiku obhajovať a vytvárať. Na základe teórie sme sa dopracovali k výsledku, že radikálne pravicové jednanie v Maďarsku je možné nazývať extrémizmom. Toto extrémistické jednanie má svoju relevanciu aj v politike a Jobbik je práve tým hnutím, ktoré sa snaží mnohé z problémov, ktoré extrémizmus považuje za podstatné, svojim spôsobom vyriešiť. Zároveň je možné hnutie Jobbik začleniť aj do straníckej rodiny krajne pravicových strán na základe

²⁷Právomoci lokálneho centra končili tam, kde sa začínala celoštátna politika (Bíró-Nagy, Róna 2011:7).

konceptov poskytnutých autormi ako sú Cas Mudde, Hans-Georg Betz alebo z časti aj Piero Ignazi. Na základe vytýčených základných koreňov krajne pravicovej politiky v kapitole 1.3, ktoré boli podrobnejšie rozobrané aplikujúc na hnutie Jobbik v kapitole 3.4, sa odvážim tvrdiť, že nacionalizmus je jednou z popredných tém v Maďarsku a populizmus bol vo veľkej miere využívaný medzi rokmi 2009 až 2010. Na základe koncepcie Casa Mudda o druhoch nepriateľov, ktoré sú terčom krajne pravicových strán si dovoľím tvrdiť, že v Maďarsku prevažujú dva druhy nepriateľov a tými sú nepriatelia v štáte a v národe (skorumpované a postkomunistické politické elity) a nepriatelia v štáte ale mimo národa (Rómska menšina, Židia, iné národnostné menšiny). Tieto dva druhy nepriateľov a s tým spojený odpor voči nim, boli zároveň aj motivačným determinantom k voľbe subjektu nachádzajúceho sa na pravom kraji ľavo-pravej osy. Vychádzajúc z poskytnutých teoretických východísk v prvej kapitole, extrémistických subjektov a udalostí v Maďarsku v druhej kapitole si teda dovoľím tvrdiť, že charakter krajnej pravice v Maďarsku je rozdielny v rôznych oblastiach. Príkladom je charakter nepriateľa. Pre stranu MIÉP to boli Židia a v menšej miere politické elity, pri Strane maďarských záujmov (MEP) sa jednalo najmä o Rómsku menšinu a pri hnutí Jobbik sa jedná o širšiu škálu nepriateľov. Rozdielna forma je viditeľná aj na postoji voči európskej a medzinárodnej spolupráci. Kým MIÉP presadzovala negativistický charakter tj. odmietanie spolupráce bez poskytnutia riešenia, Jobbik je v tomto smere profesionálnejší, poskytuje riešenie a spoluprácu na európskej úrovni presadzuje. Spoločným determinantom krajne pravicových a extrémistických subjektov je ale v najväčšej miere nacionalizmus. Počnúc stranou MIÉP, cez MEP až k hnutiu Jobbik, od organizácií ako Maďarská garda, cez Mládežnícke hnutie 64 žúp (HVIM) až po Národnú Stráž (NÖ). Je teda možné tvrdiť, že charakter krajnej pravice v Maďarsku, je v prvom rade nacionalistický. V druhom rade je možné vyčleniť ako druhý hlavný determinant antielitársky postoj. Kým zo strany MIÉP-u to boli najmä postoje voči korupcii v štátnej správe, zo strany Jobbiku to bolo odstránenie korupcie z celej politiky a postkomunistických elít. Tretím a posledným charakteristickým bodom krajnej pravice v Maďarsku je antirómsky postoj. Aj napriek tomu, že antisemitizmus bol jednou z popredných tém extrémizmu, zo súčasnej krajnej pravice v Maďarsku sa vo veľkej miere vytratil. Naopak antirómsky postoj, ktorý bol do roku 2006 menej skloňovanou témou, sa po roku 2006 stal jedným z najviac diskutovaných problémov v spoločnosti. Ako charakter krajnej pravice v Maďarsku je možné teda udať tri body a tými sú nacionalizmus, antielitárske postoje a antirómske stanovisko.

Záver

Cieľom tejto bakalárskej práce bolo zanalyzovať krajne pravicovú politickú scénu a pravicový politický extrémizmus v Maďarsku. Ten sa od roku 1989 pomaly v krajine etabluje a koncom 90. rokov sa dostal do parlamentu, kde získava svojho reprezentanta, Maďarsku stranu spravodlivosti a života (MIÉP). Od začiatku nového milénia bol postupne extrémizmus reprezentovaný novými organizáciami, čím sa stal predmetom mnohých výskumov. Od roku 2006, po protivládnych protestoch, ktoré otriasli maďarskou politickou scénou sa stal pravicový extrémizmus súčasťou maďarskej spoločnosti a mobilizuje viac ľudí v spoločnosti. Jedným zo zámerov mojej práce bolo aj poukázať, pomocou ktorých tém sa súčasný reprezentat pravicového extrémizmu v politike, hnutie Jobbik, snaží spoločnosť mobilizovať k voľbe. Pre dosiahnutie cieľa svojej práce som si stanovil viacero výskumných otázok.

Prvou bolo zistenie role politického extrémizmu v Maďarsku a jeho vývoja. Pre odpoveď na túto otázku som vychádzal z teoretických konceptov poskytnutých v prvej kapitole a aplikujúc ich na jednanie hnutia Jobbik vychádzam s faktormi, ktoré popisujú a určujú krajnú pravicu v Maďarsku. Odpoveďou pre túto otázku je aj fakt, že pravicový extrémizmus v Maďarsku je relevantný najmä na základe udalostí akými sú napr. protivládne protesty v roku 2006, protislovenský pochod pri meste Kráľovský Chlmec, založenie Maďarskej gardy či antisemitizmom motivované devastovanie židovských cintorínov.

Druhým výskumným zámerom práce bolo zistenie okolností vzniku hnutia Jobbik. Podarilo sa mi sformulovať tri faktory, ktoré boli základnými okolnosťami vzniku hnutia. Prvým je vznik Pravicového mládežníckeho spolku. Toto zoskupenie na akademickej pôde univerzity ELTE bolo základom pre vznik hnutia. Druhým faktorom boli povolebné koalíčné jednanie a ich výsledok po voľbách v roku 2002. Aj napriek tomu, že toto hnutie mladých akademikov podporovalo FIDESZ, vládu vytvárajú Maďarská socialistická strana (MSzP) a Aliancia slobodných demokratov (SzDSz). Tretím a posledným faktorom je neúspech strany MIÉP. Tento krajne pravicový subjekt bol reprezentantom krajne pravicovej politiky od volieb v roku 1998. Práve jej neúspechom v kombinácii s ďalšími dvoma faktormi sa pôvodne mládežnícke hnutie, ktoré vzniklo na akademickej pôde, mení na krajne pravicovú stranu, ktorá sedem rokov po svojom vzniku získava mandáty v Parlamente.

Tretím zámerom práce, bolo zistenie, či napĺňa hnutie Jobbik určité kritéria, na základe ktorých by sme ho mohli začleniť do straníckej rodiny krajne pravicových strán. Vo svojej prvej kapitole poskytujem niekoľko teoretických konceptov, ktoré vysvetľujú stranícku rodinu krajne pravicových strán. Využívam koncepty autorov ako Cas Mudde, Piero Ignazi či Hans-Georg Betz. Tieto poskytnuté teoretické východiská aplikujem na hnutie Jobbik a prichádzam k výsledku, že hnutie Jobbik napĺňa podmienky nutné pre začlenenie do straníckej rodiny krajne pravicových strán. Je nutné ale dodať, že tento výsledok vo veľkej miere závisí od ponúkanej teórie. Kým Muddova a Betzova teória je aplikovateľná bez výhrad, Ignaziho len s určitými výhradami.

Štvrtou výskumnou otázkou bolo zistenie príčin podpory hnutia Jobbik v rokoch 2009 a 2010. Pre odpoveď na túto otázku je možno taktiež vychádzať z troch faktorov. Prvým bol nárast odporu voči Rómskej menšine. Dôvodom tohoto nárastu odporu boli dve uvedené udalosti a to vražda Mariána Cozmu a tzv. Lynčovanie z obce Olaszliszka. Mobilizovať sa Jobbiku podarilo prostredníctvom internetového portálu alfahir.hu alebo Maďarskej gardy, ktoré sa snažili pripomínať tieto udalosti a poukázať na problém v Rómskej menšine. Druhým faktorom boli samotné protivládne demonštrácie v roku 2006. V týchto protestoch sa hnutie Jobbik priamo angažuje a podstatným krokom bola reakcia na tieto udalosti – založenie Maďarskej gardy. Ako posledný dôvod nárastu podpory uvádzam vytvorenie stabilnej straníckej štruktúry. Jobbiku sa podarilo vytvoriť štruktúru založenú na lokálnych centrách čím sa snažila byť blízko k občanom a mobilizovať ich. Rovnako veľmi úspešné boli organizovania udalostí ako panelové diskusie alebo pamiatky.

Posledným výskumným zámerom a zároveň tým hlavným, bola analýza postavenia a vývoja krajne pravicovej politiky v Maďarsku. Pre odpoveď na túto otázku využívam teoretické východiská ponúknuté v prvej kapitole. Na základe týchto východísk je možné maďarské radikálne pravicové jednanie nazývať ako extrémistické. Tento pravicový extrémizmus je možné nazývať ako nacionalistický, xenofóbny a antielitársky no v istej miere je možné použiť aj termín antisemitistický keďže v minulosti bola nenávisť voči Židom jednou z popredných tém. Aplikáciou teórie nepriateľov krajne pravicových strán, ktorú vytvoril Cas Mudde som sformuloval výsledok, že nepriatelia v štáte a v národe a nepriatelia v štáte a mimo národa sú hlavným terčom nenávisti krajne pravicových strán v Maďarsku. Kombináciou faktorov pravicového extrémizmu a mobilizačných tém hnutia Jobbik si teda

dovolím tvrdiť, že súčasné postavenie krajnej pravice v Maďarsku stojí na troch pilieroch a tými sú nacionalizmus, antielitársky postoj a odpor voči Rómskej menšine.

Z pohľadu ďalšieho výskumu navrhujem aplikáciu iných teoretických konceptov na hnutie Jobbik. Mnoho iných autorov ponúka svoje teoretické východiská pre koncepciu krajne pravicových strán. Tieto by bolo vhodné aplikovať na Jobbik čím by prišlo k výsledku, či toto hnutie zodpovedá aj ďalším iným kritériám. Ako druhú možnosť pokračovania výskumu navrhujem analýzu podpory hnutia Jobbik a výskum iných faktorov, ktoré mohli mať vplyv na volebný úspech krajne pravicovej strany.

Literatúra

Ágh, Attila. 2010. „The Crisis of party system and populism in Hungary.“ *Südosteuropa-Gesellschaft*: 1-12.

Ágh, Attila. 2014. „Decline of Democracy in East-Central Europe: The Last Decades as the Lost Decade in Democratization.“ *Journal of Comparative Politics* 7 (2): 4-34.

Ágh, Attila. 2015. „De-Europeanization and De-Democratization Trends in ECE: From the Potemkin Democracy to the Elected Autocracy in Hungary.“ *Journal of Comparative Politics* 8 (2): 4-27.

Aktuálne. 2012. „Vona: Maďarská Garda je potrebná, Európska únia ohrozuje národnú samostatnosť“ (online). Dostupné z: <<https://aktualne.atlas.sk/v-budapesti-si-extremisti-pripominaju-5-vyrocie-zalozenia-madarskej-gardy/zahranicie/europa/>> (25.8.2012)

Bélaiová, Alida. 2011. „Maďarská ultrapravice po roce 1989.“ *Rexter* 9 (1): 79-121.

Bernáth, Gábor, Gábor Miklósi, Cas Mudde. 2005. „Hungary.“ Pp. 74-94 in Cas Mudde. *Racist Extremism in Central and Eastern Europe*. Londýn: Routledge.

Betz, Hans-Georg. 1993. „The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe.“ *Comparative Politics* 25 (4): 413-427.

Betz, Hans-Georg. 1994. *Radical right-wing populism in Western Europe*. Londýn: MacMillan.

Bíró-Nagy, András, Dániel Róna. 2011. „Tudatos radikalizmus: A Jobbik útja a Parlamentbe 2003-2010.“ Pp. 1-41 in Láncki András. *Nemzet és Radikalizmus*. Budapest: Századvég Kiadó.

Blikk. 2016. „Hét éve, hogy meggyilkolták Marián Cozmát – Vajon mi lett a gyilkosokkal?“ (online). Dostupné z: <<http://www.blikk.hu/aktualis/krimi/het-eve-hogy-meggyilkoltak-marian-cozmat-vajon-mi-lett-a-gyilkosokkal/3820nj4>> (8.2.2016)

Blog Slovenská Pospolitosť. 2010. „Nacionalisti pochodovali v Komárne proti šovinizmu“ (online). Dostupné: <<https://pospolitost.wordpress.com/2010/10/12/nacionalisti-proti-sovinizmu-v-komarne/>> (12.10.2010)

Blood and Honour. 2017. „When The Storm Break!“ (online). Dostupné z: <<http://www.bloodandhonourworldwide.co.uk/bhww/history/>> (17.3.2017)

Bokša, Vladimír. 2013. „Politické a teoretické nezrovnalosti chápania nacionalizmu.“ Pp. 665-674 in Martin Ološtiak, Marek Chovanec. *8. Študentská vedecká konferencia*. Prešov: Prešovská Univerzita.

Boros, Tamás, András Bíró-Nagy, Zoltán Vasali. 2013. „More Radical than the Radicals: the Jobbik Party in international comparison. Pp. 229-253 in Ralf Melzer, Sebastian Serafin. *Right-wing Extremism in Europe*. Berlin: Druck- und Verlagshaus Zarbock GmbH & Co. KG.

Charvát, Ján. 2007. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál.

Davies, Peter, Paul Jackson. 2008. *The Far Right in Europe: An Encyclopedia*. Londýn: Greenwood.

Encyclopedia Britannica. 1998. „Gábor Bethlen: King of Hungary“ (online). Dostupné z: <<https://www.britannica.com/biography/Gabor-Bethlen>> (20.7.1998)

Gellner, Ernest. 1983. *Národy a nacionalizmus*. Oxford: Basil Blackwell

Gentile, Giovanni. 1935. *Doktrína Fašizmu*. Rím: Ardita Publishers.

Határom Túli Magyarok i-Központja. 2014. „Választás 2014“ (online). Dostupné z: <<http://www.htmik.hu/valasztas-2014/>> (2014)

Hatvannégy Vármegy Ifjúsági Mozgalom. 2017. „A Mozgalomról“ (online). Dostupné z: <<http://www.hvim.hu/mozgalomrol>> (17.3.2017)

Hloušek, Vít, Ľubomír Kopeček. 2010. *Politické strany: pôvod, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada.

iDnes. 2006. „Oslavy výročí v Budapešti provázejí boje v ulicích“ (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/oslavy-vyroci-v-budapesti-provazeji-boje-v-ulicich-f8w-/zahranicni.aspx?c=A061023_173158_zahranicni_pei> (23.10.2006)

Index. 2006. „Tüntetés a Parlament előtt“ (online). Dostupné z: <<http://index.hu/belfold/tuntet0917/?p=0>> (17.9.2006)

Ignazi, Piero. 2001. *Extreme Right Parties in Western Europe*. New York: Oxford University Press.

- Jobbik. 2010. „A kezdetek: A Jobbik megalakulása“ (online). Dostupné z: <<https://jobbik.hu/jobbikrol/kezdetek-jobbik-megalakulasa>> (2010a)
- Jobbik. 2010. „Első évek és a Harmadik Út“ (online). Dostupné z: <<https://jobbik.hu/jobbikrol/első-evék-es-harmadik-út>> (2010b)
- Jobbik. 2010. „Erősödés és siker az EP választásokon“ (online). Dostupné z: <<https://jobbik.hu/jobbikrol/erosodes-es-siker-az-ep-valasztasokon>> (2010c)
- Jobbik. 2010. „Jobbik a Házban“ (online). Dostupné z: <<https://jobbik.hu/jobbikrol/jobbik-hazban>> (2010d)
- „Jobbik Nemzedék (dokumentumfilm) 7/4“ *Youtube*, 18.3.2010 (video). Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=5hrvl-DeEYA>> (2010e)
- Jobbik. 2010. „Radikálna Zmena“ (volebný program hnutia) (online). Dostupné z: <<https://jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf>> (2010)
- Jobbik. 2014. „Vyslovíme-vyriešime“ (volebný program hnutia) (online; Pdf). Dostupné z: <https://jobbik.hu/sites/default/files/cikkcsatolmany/kimondjukmegoldjuk2014_netre.pdf> (2014)
- Kopeček, Ľubomír. 2007. „The Far Right in Europe.“ *Středoevropské politické studie* 9 (4): 280-293.
- Kuruc. 2008. „About the Kuruc.info news portal“ (online). Dostupné z: <<https://kuruc.info/r/40/27066/>> (15.8.2008)
- Kürti, László. 2003. „The uncivility of a civil society: skinhead youth in Hungary.“ Pp. 35-52 in Cas Mudde, Petr Kopecký. *Uncivil Society ?*. Londýn: Routledge.
- Mareš, Miroslav. 2003. *Pravicový Extremismus a Radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal.
- Mareš, Miroslav. 2015. *Ne Islámu! Protiislámska politika v České republice*. Brno: Masarykova Univerzita.

Medián. 2016. „A helyzet változatlan“ (online). Dostupné z: <<http://www.median.hu/object.57507fe4-3ab4-4a2e-8ca4-4da6d8ee750b.ivy>> (8.2.2016)

Ministerstvo Vnitra České republiky. 2010. „Co je extremismus“ (online). Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>> (25.11.2010)

Mudde, Cas. 2000. *The Ideology of Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press.

Mudde, Cas. 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*. New York: Cambridge University Press.

Mudde, Cas. 2013. „Three decades of populist radical right parties in Western Europe: So what?“ *European Journal of Political Research* 52 (1): 1-19.

Nemzeti Választási Iroda. 2010. „Országgyűlési választások Magyarországon 1998“ (online). Dostupné z: <http://www.valasztas.hu/hu/ovi/51/51_0.html> (11.2.2010)

Nemzeti Választási Iroda. 2010. „Országgyűlési választások Magyarországon 2002“ (online). Dostupné z: <http://www.valasztas.hu/hu/ovi/49/49_0.html> (11.2.2010)

Nemzeti Választási Iroda. 2010. „Országgyűlési választások Magyarországon 2006“ (online). Dostupné z: <http://www.valasztas.hu/hu/ovi/44/44_0.html> (11.2.2010)

Nemzeti Választási Iroda. 2013. „Országgyűlési választások Magyarországon 2010“ (online). Dostupné z: <http://valasztas.hu/hu/ovi/455/455_0.html#> (29.7.2013)

Nemzeti Választási Iroda. 2014. „Országgyűlési választások Magyarországon 2014“ (online). Dostupné z: <<http://valasztas.hu//hu/ogyv2014/index.html>> (6.4.2014)

Nemzeti Választási Iroda. 2014. „Európai Parlament választás 2014“ (online). Dostupné z: <<http://valasztas.hu//hu/ep2014/index.html>> (30.5.2014)

Novinky. 2017. „FIDESZ“ (online). Dostupné z: <<https://tema.novinky.cz/fidesz>> (20.4.2017)

Pannon Front. 2017. „Impresszum“ (online). Dostupné z: <<http://www.pannonfront.hu/impresszum.htm>> (17.3.2017)

Popol, Csaba. 2015. „A Jobbik története és szerepe a magyar politikai életben.“ *Politológus Műhely* 1-7. Dostupné z: <<http://www.politologusmuhely.com/polir/a-jobbik-tortenete-es-szerepe-a-magyar-politikai-eletben-popol-csaba-irasa/>> (26.8.2015)

Pravda. 2007. „Maďarská Garda zmenila po varovaní stanovy“ (online). Dostupné z: <<http://spravy.pravda.sk/svet/clanok/221955-madarska-garda-zmenila-po-varovani-stanovy/>> (16.10.2007)

Romea. 2013. „Rasistické a populistické výroky politikov – Od Sládka až po Chaloupku“ (online). Dostupné z: <<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/rasisticke-a-populisticke-vyroky-politiku-od-sladka-az-po-chaloupku>> (26.6.2013)

Róna, Dániel. 2014. *Jobbik-jelenség*. Budapešť: Corvinus Egyetem

Róna, Dániel, Gergely Karácsony. 2010. „A Jobbik titka: A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól.“ *Politikatudományi Szemle* 19 (1): 31-63.

Róna, Dániel. 2014. *Jobbik-jelenség*. Budapešť: Corvinus Egyetem

Schmitt, Carl. 1932. *The concept of the political*. Mníchov: Duncker & Humblot

Schöpflin, George. 2009. „Democracy, Populism and the Political Crisis in Hungary.“ *The New Presence* 14 (1): 32-36.

SME. 2008. „V Chlmci zatkli maďarských extrémistov“ (online). Dostupné z: <<https://domov.sme.sk/c/4166238/v-chlmci-zatkli-madarskych-extremistov.html>> (8.11.2008)

SME. 2009. „Najvyšší súd potvrdil rozpustenie Maďarskej Gardy“ (online). Dostupné z: <<https://svet.sme.sk/c/5155465/najvyssi-sud-potvrdil-rozpustenie-madarskej-gardy.html>> (16.12.2009)

Szabó, Ildikó. 2009. *Nemzet és szocializáció: A politika szerepe az identitások formálódásában Magyarországon 1867-2006*. Budapešť: L'Harmattan.

Szekélyhon. 2011. „Szavazati jog a határon túliaknak“ (online). Dostupné z: <<http://www.szekelyhon.ro/vilag/szavazati-jog-a-hataron-tuliaknak>> (27.12.2011)

TÁRKI. 2011. „2011 a Jobbik éve különösen a fiatalok körében“ (online). Dostupné z: <<http://www.tarki.hu/hu/news/2012/kitekint/20120207.html>> (2011)

Topky. 2007. „Kontroverzné výroky Jána Slotu“ (online). Dostupné z: <<http://www.topky.sk/cl/10/174519/Kontroverzne-vyroky-Jana-Slotu>> (27.9.2007)

Topky. 2012. „Spišiak na bilbordocho SNS ako Mickey Mouse, Matovič ako šašo“ (online). Dostupné z: <<http://www.topky.sk/cl/1000095/1298647/Spisiak-na-bilbordocho-SNS-ako-Mickey-Mouse--Matovic-ako-saso>> (6.2.2012)

The Coordination Forum for Countering Antisemitism. 2012. „Antiszemita Incidensek Magyarországon.“ (online; Pdf). Dostupné z: <http://antisemitism.org.il/webfm_send/67>(15.6.2012)

Waterbury, Myra. 2010. *Between State and Nation: Diaspora Politics and Kin-state Nationalism in Hungary*. New York: Palgrave Macmillan.

Abstrakt

Bakalárska práca sa venuje pravicovému extrémizmu a krajne pravicovej politike v Maďarsku s tým, že sa zameriava na subjekt Jobbik – Hnutie pre lepšie Maďarsko. Cieľom práce je zanalyzovať pravicový politický extrémizmus, popísať jeho hlavných aktérov v krajine a zistiť okolnosti podpory krajne pravicového subjektu Jobbik v parlamentných voľbách v roku 2010. Práca je rozdelená na štyri kapitoly. V prvej kapitole sa venujem teoretickým východiskám a terminológii. Z pohľadu terminológie je nutné najprv určiť rozdiel medzi radikálnym a extrémnym a taktiež ujasniť terminológiu, ktorá bude v práci používaná. Okrem toho prvá kapitola popisuje aj teoretické koncepty pre deľbu krajne pravicových strán do straníckych rodín. V druhej kapitole sa venuje pravicovému extrémizmu v Maďarsku. Snažím sa o deskripciu základných aktérov tejto scény v Maďarsku a významných udalostí. V tretej kapitole popisujem okolnosti vzniku hnutia Jobbik, chronologický vývoj hnutia po rok 2014 a demografiu podporovateľov hnutia. Zároveň v tejto kapitole aplikujem aj niektoré teoretické východiská na hnutie Jobbik. V štvrtej a zároveň poslednej kapitole odpovedám na všetky vopred zadané výskumné otázky. Pri odpovediach priamo využívam teoretické koncepty zadané v prvej kapitole a pre účel odpovede analyzujem aj volebné programy hnutia. Hlavnou výskumnou otázkou práce je: Aké je postavenie krajnej pravice v politickom systéme Maďarska po roku 1989 ?

Abstract

Bachelor thesis deals with topic of right-wing extremism and far-right politics in Hungary focusing on subject called Jobbik – Movement for better Hungary. The aim of this thesis is to analyse right-wing political extremism, to describe its main actors in Hungary and find out the circumstances of support of far-right political subject Jobbik in parliamentary elections in 2010. Work is divided into four chapters. The first chapter deals with theoretical concepts and terminology. From point of terminology it is needed to determine the difference between radical and extreme and also to determine the terminology that will be used in work. Besides that, first chapter also describes theoretical concepts for far-right political party families. The second chapter aims on right-wing political extremism in Hungary. My goal is to describe the basic actors of this scene in Hungary and to describe main extremist events. In the third chapter I describe the factors of establishment of Jobbik

movement, chronological development until 2014 and the demography of supporters. In addition I also use theoretical concepts presented in first chapter and apply them on Jobbik. The fourth and also the last chapter's goal is to answer all the research questions. For this goal I actively use theoretical aspects and I also analyse election programmes of movement presented for parliamentary elections in 2010 and 2014. The main research question of thesis is: What is the position of far-right politics in political system of Hungary after 1989 ?